

**Српска православна
црквена општина чечавска у Чечави**

*Излази са благословом Његовог Преосвештенства
епископа зворничко-тузланског Г. Хризостома Јевића*

ЧЕЧАВА – „МАЛА СРБИЈА У БОСНИ“
*(Поводом 150-годишњице изградње и освећења храма
Рођења Пресвете Богородице у Чечави)*

Издавачи:

Српска православна црквена општина чечавска
74274 Чечава, Теслић, Република Српска

Архив Српске Православне Цркве
11000 Београд, Република Србија

Аутор:

Радован Пилиповић

Уредник:

Протојереј-ставрофор Драган Ерић, парох чечавски

Стручни сарадници:

проф. др Милоје Пршић
Јован Пејин, архивски саветник

Сарадници:

мр Ђакон Ненад Идризовић (Народна библиотека Србије, Београд)
мр Ратко Кнежевић (ЈУ Кантонална и универзитетска библиотека, Бихаћ)
Јована Гогих (Архив Српске Православне Цркве, Београд)
Ирина Нешић (Библиотека Српске Патријаршије, Београд)
Предраг Ракић (Библиотека Српске Патријаршије, Београд)
Видосава Ераковић (Архив Југославије, Београд)
Ненад Николић (Библиотека Епархије зворничко-тузланске, Бијељина)
Немања Ерак (Библиотека Епархије зворничко-тузланске, Бијељина)

Рецензенти:

др Драгиша Д. Васић (Филозофски факултет, Универзитет у Бањој Луци)
мр Мирослав Нишкановић (Етнографски институт Српске академије наука
и уметности, Београд)

Фотографије:

Драган Продић

Ликовна опрема и графички дизајн:

Ђорђе Секерезовић

Штампа:

«Барипринт», Бежанијских илегалаца 72, Нови Београд

Тираж:

500 примерака

Радован Пилиповић

Чечава „Мала Србија у Босни“

*(Поводом 150-годишњице изградње
и освећења храма Рођења Пресвете
Богородице у Чечави)*

Београд – Чечава 2015.

УВОД

Чечава се убраја у оне парохије Српске Православне Цркве и мјеста српског народа која имају срећу да им је историја испуњена истинском древношћу и већим бројем сачуваних историјских знаменитости. Најприје, сам помен Чечаве у средњовјековним српским споменицима, односно у дипломатичкој грађи из даље прошлости, сврставају ово село у окружје хришћанске цивилизације. Помен Чечаве у повељи бана Стјепана II Котроманића из 1329/1330. године говори како село Чечава припада оном мањем броју насељених мјеста чији се историјско-демографски континуитет може пратити скоро седам вијекова, односно како је истакао антрополог Миленко С. Филиповић (1902-1969) да је „Чечава једно од ретких босанских села чије је постојање документарно посведочено за средњи век“.¹

Повод за настанак ове монографије јесте жеља Црквене општине чечавске и Архијерејског намјесништва теслићког у Богоспасаваној Епархији зворничко-тузланској да се на један пригодан, али и критички начин, појави исписана црквена и национална прошлост чечавског поднебља и то о самом јубилеју 150-годишњице изградње храма Рођења Пресвете Богородице.

Чечава је увијек поносно носила дух Српства и Православља, како у даљим, тако и у новијим временима, а чини са да су у свим епохама, искушења пријетила да надвладају и утрну дух који је изградио њен препознатљиви идентитет. У причи о овој локалној прошлости преламају се општи токови српске црквено-народне историје, гдје се, као у некој жижи, кристално јасно показују све оне особености које историчару може да пружи конкретна студија случаја.

Напори да се освијетли црквено-народна прошлост Усорског краја (Поусорја), подручја Теслићког намјесништва, покретањем протеклих година серија предавања „Православље у Поусорју“, дјелују инспиративно и дјеловаће на све будуће истраживаче. Ако се овоме додају прегнућа око сређивања Библиотеке и Архива Епархије зворничко-тузланске, јасно је да ће будући писци о прошлости ових српских крајева моћи да рачунају на сигурнија сазнања. Део тих напора је и ова прича о Чечави, која се истиче како у српском средњем вијеку, тако и у тамнијим стољећима османске владавине, затим и оних времена која су успиједила са влашћу Аустро-Угарске, заједничке државе Јужних Словена, итд.

За пружену помоћ у настајању овог текста посебну захвалност дугујемо пароху чечавском протојереју-ставрофору Драгану Ерићу, протојереју-ставрофору Миладину Вуковићу, архијерејском намјеснику теслићком, госпођи Борки Ђурђевић, директорки ЈУ Библиотека „Данило Киш“ у Теслићу, ђакону Младену Ковачевићу, а нарочито рецензентима др Драгиши Васићу, не-

¹ Миленко С. Филиповић, *Чечава*, Развитак, бр. 4 (1939), стр. 123.

сумњиво највећем познаваоцу историје Теслићког краја, доценту Филозофског факултета у Бањој Луци и мр Мирославу Нишкановићу из Етнографског института САНУ у Београду.

У времену обликовања грађанске културе, посебних друштвених односа у овом дијелу Европе, иако не под влашћу националне државе, становници Чечаве, у чему им је доста помогао и слободољубиви етос одњегован на црквеној подлози, били су представници и становници „Мале Србије“.

Чечава као „Мала Србија у Босни“, на правом локалном примјеру, додатно објашњава, преко своје прошлости и цјелокупног историјски изграђеног идентитета, смисао постојања и битисања савремене Републике Српске.

ИЗВОРИ ИСТОРИОГРАФСКОГ САЗНАЊА – ВРИЈЕМЕ И ПРОСТОР ИСТОРИЈЕ

О изворима и литератури

Нешто већи број писаних извора потребних за проучавање историје Православне Цркве у Чечави налази се у архивским фондовима смјештеним у два црквена центра: Архиву и Библиотеци Епархије зворничко-тузланске у Бијељини и Архиву Српске Православне Цркве у Београду. Ти фондови се односе на тачно одређене временске распоне. Први је из епархијске Библиотеке у збирци „Старе књиге“, гдје су и оне које су биле смјештене у чечавској парохији и служиле тамошњем свештенству ради духовних потреба. Оне на себи имају биљешке које су важне за хронолошку и историографску реконструкцију.² У Архиву СПЦ у Београду у фонду „Комисија Светог Архиепископског Синода за прикупљање података о страдању Срба на окупираним територијама“ налазе се извјештаји избјеглица који су се склонили од усташког геноцида из теслићког краја у Недићеву Србију. Ту има конкретних података како за Епархију зворничко-тузланску, тако и за саму Чечаву.

О даљим временима за црквену и националну историју Чечаве важни су објављени извори који се тичу османске администрације или домаћих биљежака.

Статистички подаци из црквених шематизама само су један дјелић мозаика за демографску и социјалну историографију. Тако за Чечаву има података у шематизмима штампаним 1882, 1883, 1886, 1901, 1912, 1924. и 1925. године.³

Занимљиво, што је риједак случај у српским земљама за похвалу, да је *Љетопис парохије чечавске* доживио своје издање, па макар то било и у локалној периодици.⁴ Највећи дио *Љетописа*, онај који је историјски, географски и етнографски најзанимљивији писао је свештеник Стојан Станковић

² Парохијској библиотеци у Чечави, заправо певничком корпусу богослужбених књига припадале су старе штампане књиге под редним и инвентарним бројевима: 37, 64, 68, 295, 371, 405, 408, 467, 468, 490, 530, 562, 568, 589, 590, 599, 600, 604, 670, 715, 723, 753 и 790.

³ Први шематизам православне српске митрополије Бањалучко-Бихаћке за годину 1901, Бања Лука 2001. (фототипско издање); Шематизам православне митрополије и архидијецезе дабро-босанске за годину 1882, Сарајево 1882; Шематизам православне митрополије и архидијецезе дабро-босанске за годину 1883, Сарајево 1883; Шематизам православне митрополије и архидијецезе дабро-босанске за 1884–1886. годину, Панчево 1886; Први шематизам православне српске митрополије Бањалучко-Бихаћке за годину 1901, Бања Лука 2001. (фототипско издање); II Шематизам Православне Српске Митрополије Бањалучко и Бихаћке за годину 1911, Бања Лука 1912; III Шематизам Српско-православне Епархије Бањалучке и Бихаћке за годину 1923, Бања Лука 1924; Шематизам Источно-православне Српске Патријаршије по подацима из 1924. године, издање Св. Арх. Синода, Сремски Карловци 1925.

⁴ Стојан Станковић, *Љетопис чечавске парохије*, Дух српске Усоре, бр. 1, Теслић 1995, стр. 58-65. (Даље: *Љетопис...*)

млађи, а за штампу га је приредио његов унук Богомир Ђукић. Овај важан рукопис је од велике користи сваком писцу чечавске прошлости јер даје наративан рам слици историјског збивања.⁵

С обзиром на чињеницу уништавања епиграфских споменика на терену, а тако и натписа изнад улаза у храм Рођења Пресвете Богородице у Чечави, који је био постављен 1865. године, *Биљежница Светозара Душанића*, са пријеписима записа и натписа из Чечаве, важан је извор који доприноси аутентичности, поготово ако знамо да су записи или натписи уништавани током и после Другог свјетског рата.⁶

Напори чињени на пољу локалне историје у овим дјеловима Републике Српске управо су отпочели једном књигом која је за свој предмет имала село Чечаву. Појава књиге Бранка Перића *Чечава – село у Републици Српској* (Нови Сад 1996), као да је подстакла плејаду писаца да се позабаве својим завичајима и постојбинама. Тако се више може читати о Прибинићу, Шњеготини, Липљу...⁷ Ускоро излази из штампе и књига о Церовици и Витковцима.⁸ Књиге о прошлости ових крајева српске Босне, које нису биле популарне у времену комунистичког тоталитаризма доживљавају своја фототипска издања.⁹ Капитална монографија о нововјековној прошлости теслићког краја јесте докторска дисертација Драгише Д. Васића, одбрањена на Филозофском факултету у Бањој Луци 31. јануара 2012. године, а у којој за Чечаву и њену ширу околину има драгоцјених података и промишљања.¹⁰ Историју писмености теслићког краја, тамошњих библиотека, гдје се свакако убрајају и до-

⁵ Приређивач др Богомир Ђукић, професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, оцењује вриједност Летописа следећим ријечима: „Овај летописни спис познатог чечавског свештеника из чувене свештеничке породице рукописно је дјело о Чечави и генези њене парохије током неколико последњих стољећа, писан чистим и лијепим народним језиком и ћириличним писмом овај текст поред историографског и духовног има у себи и свом садржају исто тако и оног етиолошког и етимолошког“ (стр. 58). Проф. др Богомир Ђукић (6. септембар 1943, Марковац код Лапова, Р. Србија) је, по очевој линији, унук Јулке, сестре свештеника Стојана Станковића „Млађег“.

⁶ У „Биљежници“ се налазе преписи и читања записа са старих богослужбених књига, натписа (епиграфских споменика и епитафа), исписи из литературе за неке објављене радове Светозара Душанића који су угледали светлост дана прије 1941. године, као и за планирана истраживања која нису доживјела да буду публикована и заокружена. Захвалност за могућност да се користимо овим извором и исказујемо и на овом мјесту протојереју-ставрофору Миладину Вуковићу, архијерејском намјеснику теслићком који нам је љубазно уступио факсимиле.

⁷ Јован Душанић-Липљански, *Прибинић – место у Републици Српској*, Београд 2006; Исти, *Хроника српског села у Босни (Прибинић-Република Српска)*, Београд 2007; Момчило Спасојевић, *Шњеготина, прошлост-људи-живот-обичаји*, Бања Лука 2005; Алекса Касаповић, *Шњеготина Горња уз 60 година школе*, Бања Лука 2010 и Исти, *Липље – село и школа*, Бања Лука 2012.

⁸ Мирослав Живковић, *Церовица и Витковци кроз вријеме*, Церовица 2015. (у штампи)

⁹ Петар М. Богуновић, *Из узорског краја и околине (историја, традиција, значај, положај)*, Сарајево 1937, репринт издање: Теслић 2000.

¹⁰ Драгиша Д. Васић, *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878-1941)*, Бања Лука 2014.

приноси црквеног библиотекарства обрадила је исцрпно и прегледно Борка Ђурђевић.¹¹

О Чечави су познате два студиозна чланка, старији из пера пароха Јеврема Станковића који је објављен у „Босанској вили“ 1887. године¹² и млађи из пера антрополога Миленка С. Филиповића ауторитетног познаваоца историјских прилика Сјеверне и Сјеверноисточне Босне, објављен у бањалучком часопису „Развитак“ 1939. године.¹³ Оба ова текста су базична литература и конкретна полазишта за историјско размишљање о Чечави. Чечава је 1939. године доспјела и на странице „Политике“, која у броју 11168 од 6. јула 1939. године доноси репортажу са величанственим историјским екскурсом у којој је подвучено да је Чечава „најнапредније село Врбаске бановине“.¹⁴ Неки текстови о црквеној прошлости мјеста објављени су у часопису „Дух српске Усоре“.¹⁵

Општа литература која је коришћена таксативно је наведена на крају рада, у којој ваља нарочито истаћи радове Јелене Мргић-Радочић, који се одnose на средњи вијек, и радове Момчила Спасојевића који се тичу друштвене и културне прошлости новог вијека.

Историјска географија

Име мјеста, односно назив Чечава потиче од старијег српског назива за растиње и вишегодишње биље. Чечава је сродна са ријечима „чечар“ и „чечарје“ што значи шипражје или мања шума. У српском језику такође постоји и ријеч „чечвар“ који значи шибљац, шипраг, односно честар, а ријеч „чечарлија“ односи се на грану која је откинута из шибљака.¹⁶ Према етимолошком рјечнику Макса Фасмера, који је рађен на свесловенској подлози, ријеч „чечевица“ односи се на зрнење „сочива“, али и сокова које даје биљно растиње. Одатле по-

¹¹ Борка Ђурђевић, *Библиотеке Теслића и околине*, Теслић 2013. О Чечави, тамошњој Српској вјероисповједној школи и библиотеци на стр. 45-49.

¹² Јеврем Станковић, *Чечава с околицом и становницима својима – прилог познавању Босне*, Босанска вила – лист за забаву, поуку и књижевност, бр. 2 (1887), стр. 22-24; бр. 3 (1887), стр. 41-44. (Даље: Ј. Станковић, *Чечава с околицом...*)

¹³ Миленко С. Филиповић, *Чечава*, *Развитак*, бр. 4 (1939), стр. 123-126. Аутор једва да и помиње Чечаву у својој синтези: Milenko S. Filipović, *Prilozi etnološkom poznavanju severoistočne Bosne*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, knjiga XVI, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 12, Sarajevo 1969. Аутор је посјетио Чечаву 1937. и 1938. године скупљајући грађу о прошлости Епархије зворничко-тузланске чији посебан шематизам је требало да се штампа, али што је омео рат 1941. године.

¹⁴ В. Ј., *Планинско село Чечава има 13 шиваћих машина, 3 радио-апарата, читаоницу и неколико национално-културних установа*, Политика, год. XXXVI, бр. 11168, 6. јул 1939. године, стр. 14. Овај текст је заправо написао Вук Јеловац, а прештампан је, без портрета свештеника Јеврема и Стојана Станковића и учитељице Зорке Јотановић у часопису Дух српске Усоре, бр. 1, (1995), стр. 80-82.

¹⁵ Милорад Симић, *Духовни изглед села Чечаве*, Дух српске Усоре, бр. 3-4 (1997), стр. 43-55. (Даље: М. Симић, *Духовни изглед...*)

¹⁶ *Речник српскохрватскога књижевног језика, књига шеста (С-III)*, Матица Српска, Нови Сад 1976, стр. 873.

Чечава (топографска карта 1:25.000) - западни дио

Чечава (топографска карта 1:25.000) - источни дио

тичу и сродне ријечи „сочава“, тј. „сочивица“.¹⁷ Веза глагола „чечати“ у смислу чекати у чучећем положају могла би, можда по Петру Скоку, да се доведе у везу са чекањем у „чечвару“, а тај чечвар је, као се даље вели, „закржљало дрво по хриду какву год“.¹⁸

Околина Чечаве је заиста богата шумом, како пише њен парох Јеврем Станковић 1887. године: „Око Чечаве су шуме: Јаворова, Чавка, Ступа, Шабайковац, то су велике планине, у којима расту храстови, букве, борови, јелике, оморице, јасен, бријест, мљечика, липа, а по негдје има и тисовине, од које се граде кашике и крстићи“.¹⁹

Чечава је пространо, површином велико село, а издијељено је на дванаест заселака, које се у народу зову паланке или паланчице, а то су: Ступа, Поточани, Савковићи, Продановићи, Петковићи, Локва, Плани, Ријечани, Станојевићи, Шушњарани, Гаји и Брђани.²⁰ Све те паланке (што је специфични чечавски назив за засеоке или махале) раштркане „су високо по косама и странама у лакту који чини река Мала Укрина“.²¹

Село Чечава налази се, дакле, у сливу ријеке Мала Укрина, на земљишту које је таласасто и испресијецано мањим потоцима, а поред тих ријечица има нешто и ораница мањих површина. Својим нагибом мјесто је окренуто према истоку. Надморска висина крајње тачке у селу износи приближно 500 m. На истоку се Чечава грничи са мјестима Растуша и Укриница, од југа до југозапада шумом званом Јаворова, од југозапада до запада шумом Чавка. На сјеверу је граница атар села Осредак, а природну границу у правцу од сјевера према западној страни, чини ријека Мала Усора у свом десном полукружном току.²²

Хришћанска култура и стварност црквеног живота оставила је трага у топонимастици Чечаве. Тако се у овом селу зна за Црквину, Спасовиште, Збориште, Поповски пут и за Попову воду.

Попова вода се налази источно од брда Главица, Поповски пут је једна страна брда Чавка која се спушта према Кулашима и Ступи, Збориште, заправо „Сабориште“ је старо молитвиште између Стражбенице и Главице. Спасовиште је назив за једно од гробаља у Чечави, а Црквина са остацима древних мраморова налази се код кућа Ђекића.

¹⁷ Макс Фасмер, *Этимологический словарь русского языка*, том IV (Т-яшур), Москва 1973, стр. 355.

¹⁸ Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, uredili akademici Mirko Dejanović i Ljudevit Jonke, surađivao u predradnjama i priredio za tisak Valentin Putanec, knj. I (A-J), Zagreb 1971, стр. 301.

¹⁹ Јеврем Станковић, *Чечава с околицом...*, Босанка вила (1887), бр. 2, стр. 22.

²⁰ Исто; *Љетопис...*, стр. 65; М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 46.

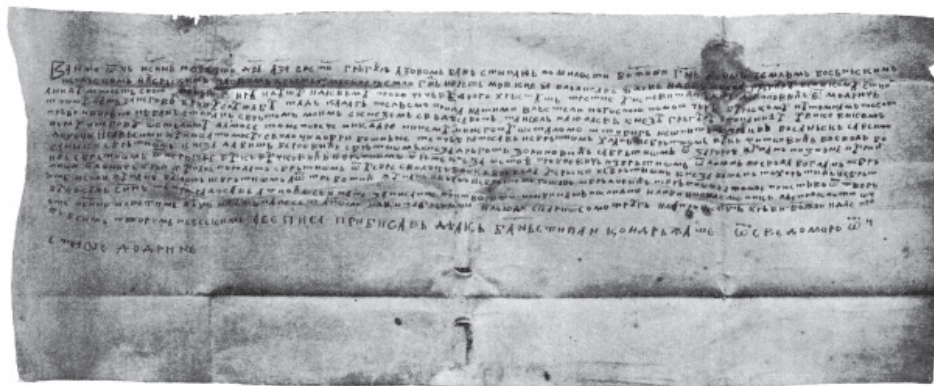
²¹ М. С. Филиповић, н. д, стр. 123.

²² М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 45; *Љетопис...*, стр. 58.

СТАРИЈА ИСТОРИЈА ЧЕЧАВЕ (ОД ПРВИХ ПОМЕНА МЈЕСТА ДО ПОДИЗАЊА ХРАМА РОЂЕЊА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ 1861-1865. ГОДИНЕ)

Чечава у средњовјековној Усори

У историјско-географском смислу село Чечава припада историјској области Усора која је саставни дио велике територије настањене Србима још од раног средњег вијека. Остатак средњовјековне жупске организације у сјеверним дијеловима Босне огледа се у употреби имена жупа и то: 1. за долину Усоре низводно од села Јелах до ушћа у ријеку Босну и 2. за ону област око састава Велике и Мале Укрине, а која иде од Прњавора на југоистоку до мјеста (данашње општине) Станари.²³ Усора је до краја средњег вијека, односно до османског освајања старе босанске државе, била развијена у већу политичко-географску јединицу, обухватавши простор између ријека Врбаса на западу, Босне на истоку и Саве на сјеверу. Према познијим изворима из 1461. године средиште Усоре био је град Тешањ.²⁴

Повеља босанског бана Стјепана II Котроманића издата великом кнезу Гргуру Стјепанићу из 1329/1330. г.

Први помен Усоре у писаним историјским изворима налазимо у једном писму римског папе Хонорија III од 15. маја 1225. године упућеном архиепископу калочком Угрину, гдје похваљује његове напоре и ријешеност да се обрачуна са јеретичима: „*quod ad profigandos hereticos de Bosna, Soy et Wassora*

²³ Milenko S. Filipović, *Prilozi etnološkom poznavanju severoistočne Bosne*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, knjiga XVI, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 12, Sarajevo 1969, стр. 41-55; Јелена Мргић-Радојчић, *Жупе и насеља „земље“ Усоре*, Југословенски историјски часопис, бр. 1-2, Београд 2000, стр. 27-28.

²⁴ Ј. Мргић-Радојчић, н. д, стр. 28. Fra Nikola Lašvanin, *Ljetopis*, priredio Ignacije Gavran, Sarajevo 1981, стр. 220-221.

viriliter se accinxerit, hortaturque, ut inceptum opus forti animo prosequatur“.²⁵ Римски папа је похвалама подстицао угарског рикоматоличког прелата да „из све душе прионе на подухвата прогнања јеретика Босне, Соли и Усоре“. Из ових ријечи видимо да вјерска слика у Усори, Солима и Босни, историјским областима српског народа, није у у првој половини XIII вијека одговарала римском папи и његовој курији. У старијој историјској литератури која зна за помнито папино писмо може да се чита и више од оног кратког ексцерпта који је дат код Еузебија Ферменџина. Овај фратар који је прикупљао црквено-историјске изворе о Босни, из добрих манира историцистичког XIX вијека, у коме је живио, је изоставио реченички наставак иза низа ријечи „*Bosna, Soy et Wassora*“. Наиме, у својој нетолерантности папа Хонорије III каже за Босну, Соли и Усору да су мјеста „*Ubi tamquam lamiae nudatis mammis, publice catulos suos lactant*“.²⁶ Што значи „да тамо вјештице са својих разгољених дојки, доје јавно (јересју) своју пашчад“. Ако затреба, папа ће као у стара времена да пошаље своје легате који би се побринули да „побједи силно католичка чистота (*catholicae puritatis potenter*)“.²⁷

Дакле, сасвим слободно може да се каже како се село Чечава у XIII и почетком XIV вијека налазило у регији која се солидно одупирала римокатоличком утицају. Први историјски помен Чечаве налазимо у повељи босанског бана Стјепана II Котроманића из 1329/1330. године којом великом кнезу Гргуру Стјепанићу потврђује да су му даровани посједи Чечава, Храстуша, Јакеш, Модрич и Воловић.²⁸ Као награду за „вјерну службу“, односно учешће великог кнеза Гргура Стјепанића у припремама за вјенчање босанског бана са ћерком бугарског цара, пошто је отишао у Бугарску по невјесту, „милост господска“ се огледала у даровању земљишног посједа.²⁹ У тој повељи бан Стјепан саопштава да даје награду великом кнезу Гргуру Стјепанићу заједно са својим братом Владиславом: „дадосмо великом кнезу Гргуру Стјепанићу милост своју и нашу веру и душу и дадосмо му прво Чечаву, друго Храстушу, треће у Ненавишту Јакеш, четврто Воловић и пето Модрич“.³⁰ Гаранتي овог поклона били су представници „Цркве босанске“, тј. канцеларија босанског бана писмено фиксира: „То му дасмо за његову верну службу... у веке векова њему и његовим потомцима, да му се то не порекне никада, ни њему ни његовим потомцима, а да га не упита Црква босанска, са свим дохоцима и све укупно“.³¹

²⁵ Eusebius Fermedžin, *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum inseris editorum documentorum insertis ab anno 925. usque ad annum 1752, Zagrabiae 1892*, стр. 7.

²⁶ *Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, conscinna studio Stephani Katona, pars I, Colocae 1800, стр. 267.

²⁷ Према Данијелу Фарлатију у крајевима Босне, Усоре и Солима „понајвише господари јеретичка заблуда“ (*in quibus potissimum pravitas haeretica dominabatur*). *Illyrici sacri, tomus quartus, Ecclesiae suffraganeae metropolis spalatensis*, auctore Daniele Farlato, Venetiis 1769, стр. 48.

²⁸ Ј. Мргић-Радојчић, н. д, стр. 39.

²⁹ Јелена Мргић-Радојчић, *Повеља бана Стјепана II Котроманића великом кнезу Гргуру Стјепанићу 1329/1330*, Стари српски архив, књ. 3, Лакташи 2004, стр. 21-22.

³⁰ Исто, стр. 21. Чечава и Растуша су данашња села. У старој жупи Ненавиште су се налазили Модрич (данашњи град Модрича), Јакеш у близини Модриче и Воловић који није убициран. (Ј. Мргић-Радојчић, н. д, стр. 33).

³¹ Исто, стр. 21.

О средњовјековној Цркви босанској у науци су, досада, биле подизане беспотребне и злонамјерне контроверзе. Недостатак богословског образовања код многих историчара, као и епигонска сервилност и послушност пред ауторитетима правила је од ових средњовјековних „крстјана“ јеретике. Њима се приписивао дуализам, богумилство, склоност према манихејству и непоштовање свих учења којих се држала Православна источна Црква формирана у византијском културном кругу.³² Прилажење духовном животу средњовјековне Цркве босанске *ad fontes*, односно догматици, литургици, обичајима босанских крстјана, показује много више од традиционалне ортодоксије (исправна тријадологија и христологија, поштовање светитеља и Мајке Божије, итд), него што би, са друге стране, уврежена мишљења о њиховој хетеродоксији могла да се одрже.³³

Земље Усора и Соли су у периоду од 1284. до 1316. године биле под влашћу Стефана Драгутина из светородне лозе Стефана Немање. Претходно, Стефан Драгутин је био краљ Србије (1276-1284), али га је збацила са власти властела у корист брата Милутина. О владавини Усором и Солима, дијеловима савремене Босне и Херцеговине, краља Стефана Драгутина није сачувано више извора који би нас додатно обавјештавали. Познате су, додуше, његове родбинске и династичке везе са угарским дворем, са краљем Ладиславом од кога је добио на управу Срем, дијелове данашње Славоније, али и, како су то забиљежили млађи српски наративни извори (Троношки родослов): „от теста јего, а такожде и част Босније, придобите им, а прочеје царства оставив Милутину“.³⁴ По „Троношцу“, краљ Драгутин је подигао Рачу у крај Дрине, те манастир Папраћу и манастир Ловницу (који је добио име по краљевим ловиштима), а затим и манастир Тамну „у зворничкој нахији“.³⁵ Та снажна традиција, која се сачувала у Троношком родослову приписује Немањићима (краљу Драгутину и његовим синовима Владиславу и Урошицу) подизање и оних манастира ближих Чечави, као што су Гостовић (Удрим), Возућа и Липље.³⁶ Владавина краља Стефана Драгутина земљишним просторствима јужно од ријеке Саве, а западно од Дрине, нотирана је у старим српским родословима. Тако Копорински (написан после смрти цара Уроша 1371. године) и млађи Врхобрезнички и Пејатовићев (оба из 17. века) кажу за краља Драгутина да је држао „сремскују земљу и усорскују“, односно „Срем и Усорскују земљу“.³⁷

³² Типично такво мишљење има Sima Ćirković, *Bosanska crkva u bosanskoj državi*, Prilozi za istoriju BiH I, Sarajevo 1987, стр. 191-254.

³³ Видети следећерадове: Васо Глушац, *Истина о богомилима*, Београд 1945; Исти, *Пријатељски односи између „Цркве српске“ и „Цркве босанске“ у средњем веку*, Гласник СПЦ (1946), стр. 181-182; Исти, *Каква је била „Црква босанска“ у средњем веку?*, Гласник СПЦ (1948), стр. 331-335; Тодор Пиштељић, *Средњевијековна босанска црква и стећци*, Гласник СПЦ (1969), стр. 67-70; Исти, *Средњевијековна босанска црква*, Гласник СПЦ (1970), стр. 205-209. Такође, видети добру савремену артикулацију једног историографског промишљања проблема „Цркве босанске“ са краја XIX вијека у: Жељко Јандрић, *Осврт на историјски трактат о тзв. „Цркви босанској“ и богумилима*, Шипово 2012. Текст је изворно објављен у „Дабробосанском источнику“ за 1891. годину, а потписао га је „монах Генадија“.

³⁴ Гласник Друштва србске словестности, св. V, Београд 1853, стр. 56.

³⁵ Исто, стр. 58.

³⁶ Исто, стр. 49-58.

³⁷ Јелена Мрغيћ-Радојчић, *Северна Босна 13-16. век*, Београд 2008, стр. 62.

Вријеме туркократије (од XVI до средине XIX вијека)

Успостављање османске власти у историјској области Усоре, крајем XV и почетком XVI вијека, лишило је српски народ сопствене државне организације. Срби су се нашли на вјетрометини сукоба Турске варевине и Угарске краљевине, чије се ратно поприште у другој половини XV вијека преносило на подручје сјеврене Босне. Ово становништво које се бавило претежно сточарским занимањем користило се погодностима племенске и катунске организованости. До обнове Пећке Патријаршије, као аутокефалне Српске Цркве 1557. године, православна вјера и покоји сачувани средњовјековни манастир, био је једини светилник истинског идентитета.

Срби планинци из крајева блиских Чечави фигурисали су у извјесним политичким плановима и комбинацијама угарског краља Фердинанда Хабзбуршког 1529. године. Фердинанд је српским језиком и ћириличким писмом позивао кнезове „Јурашина (Ђурашина) од Жепча“ и „Жарка од Маглаја“ и друге прваке (кнезове и војводе) да ступе у борбу против његовог такмаца Јована Запоље. Њима су се писари из канцеларије овог Хабзбуршког владара обраћали написмено на, како је забиљежено, „lingua Rasciana“, односно језиком српским.³⁸

Турски попис из 1570. године даје нам увид у влашку организацију тешањско-теслићког краја. Кнезу Антолу, сину Радивојевог, из села Трепче код Тешња били подређени примићури са теслићког брдско-планонског терена. То је било овако: у Чечави је био Оливир, син Бошка, затим у Брићу и Било Бучју Вујица, син Вукца, а у Сњеготини (Шњеготини) Грујица, син Радослава.³⁹

Чечава је у опширном попису Босанског санџака из 1604. године забиљежена као село које припада нахији Тешањ и које има 32 домаћинства, односно баштине (наслиједних посједа). Од тога су 7 баштина држали мухамеданци (Бајезид, Бајрамлија, Велија, Мустафа, Хурем, Хусеин и Балија), а осталих 25 били су у посједу Срба – хришћана.⁴⁰ Многа од њихових имена потичу из средњовјековне ономастике, као што су: Милош, Андријаш, Твртко, Божићна, Милићна, итд, што додатно свједочи о несумњивом српском етничком супстрату у једној „влашко“ -пастирској социјалној групи.

У опширном попису Босанског санџака из 1604. године забиљежено је село Савковићи, које припада нахији Усора, а које је имало 32 пореска домаћинства који су били дужни да плаћају по 280 акчи. Четири имања (баштине) припадале су мухамеданцима, и то: Хуесину Враћаковом, Мемији

³⁸ Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Потиско-поморишке границе (1703)*, Нови Сад 1929, стр. 97, 372.

³⁹ Драгиша Д. Васић, *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878-1941)*, Бања Лука 2014, стр. 36.

⁴⁰ *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine*, sv. III, obradila Amina Kupusović, Sarajevo 2000, стр. 341-342.

хашѣвъ помани гди свѣеника

СТЕФАНА

пома' гди свѣеника

РАКРЪ

помани гди свѣеника

ІЛИЮ

ДУЧЕ

помани гди Свѣеника

КАСЪ

помани гди Свѣеника

СТОАНА

Записи о старим свештеницима у Чечави (крај XVIII и прва половина XIX вијека)

сину Шадијином, Мехмеду сину Абдулаховом и Мурату сину Абдулаховом. Три муслиманске баштине обрађивали су хришћани. Тако је Јеринић Радичина, Радоје Иванков баштину Первана сина Мехмедова, а Драгаш баштину неког Махмуда. Са друге стране, Хасан Врањак је држао баштину Вукашина Ненадова. Занимљиво је да се кроз овај дефтер може пратити и процес исламизације у самој Чечави. Очеви, убијежени као Радица и Врањак, имали су синове Хусеина и Хасана. Чечава је, дакле, по пребројавању из 1604. године, имала 28 хришћанских и 4 муслиманска домаћинства.

Ти уписани хришћани носе народна имена, она која су се ономастички формирала још у средњем вијеку, а која су понајвише изведена од именице вук, као што су: Вукац, Вукдраг, Вујица, Вук, Вукашин, Вукас, затим слије-

де она од глагола „радовати се“, као што су: Радован, Радосав, Радобрад, Рајко, Радивоје, па затим долазе она друга као Обрад, Милета, итд. Мање има личности која носе календарска имена као Дамјан, Петар, Марко, Михајло или Стипан. Кнез у Савковићима је био почетком XVII вијека Радосав Јањић.⁴¹

Поред Савковића у Нахији Усора по попису Босанског санџака из 1604. године била су убиљежена и сљедећа мјеста: Гомионица (Гомјеница, јужно од Теслића), Градчаница (Грачаница, заселак у селу Доњи Ранковић, западно од Теслића), Стењак (источно од Теслића), Остружница („другим именом Црквица“ код Тешња), Калошевићи (код Тешња, на лијевој обали Усоре), Барићи (јужно од Теслића), Врућица (југоисточно од Теслића), Доња Гомионица (Гомјеница, јужно од Теслића), Бежља (заселак у Горњем Теслићу), Комушина (јужно од Теслића) и Инохево (неубицирано).⁴²

Најстарије свједочанство о раду православног свештеника у Чечави налазило се на надгробном споменику извјесног Јове Миладића, чији је епитаф ишчитао стари прота Јеврем Станковић, а који је гласио: „Овдје лежи раб Божији Јово Миладић, поживје љета 100, писа поп Гојо, године 1669. (ахѣθ)“.⁴³

Нажалост, овај надгробни споменик је нестао, највјероватније непажњом самих мјештана, који иначе имају обичај да остатке градина и црквина уграђују у новосаграђене објекте различитих намјена. И ово мало података који се овом приликом нуде, сугеришу на даљу прошлост. Миладићи се помињу у дефтеру Босанског санџака из 1604. године, као село у нахији Бобовац.⁴⁴ У ближој околини Чечаве Миладићи су род који живи у суседном Прибинићу, а који је посједовао традицију да је поријеклом од Маглаја.⁴⁵ Јово (Јован) Миладић је, према тексту на надгробном споменику, рођен 1569. године, а за њега је надгробни споменик „писао“, тј. дао да се „сијече у камену“ поп Гојо.

Овај свештеник, савременик је других парохијских свештеника са народним именима, а који су радили на простору данашње Епархије зворничко-тузланске, односно тадашње Митрополије дабро-босанске, као што су презвитер Миљеш из Детлака (1628)⁴⁶ или свештеник, тј. презвитер Раден који се помиње исте године у селу Бољанић, као приложник манастира Добруна.⁴⁷ Њихов старији савременик и на неки начин земљак јесте и „поп Нестор“ који је приложио књигу Пролог из девете деценије XVI века „монастиру Ступи“, тј. Ступљу.⁴⁸

⁴¹ *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine*, Sv. I/2 (obradio Adem Handžić), Sarajevo 2000, стр. 455.

⁴² Исто, стр. 455-461; Јелена Мргић-Радојчић, *Северна Босна 13-16. век*, Београд 2008, стр. 237-238.

⁴³ Јеврем Станковић, *Чечава са околицом...*, Босанска вила, бр. 3 (1887), стр. 44.

⁴⁴ *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine...*, стр. 18.

⁴⁵ М. S. Filipović, *Prilozi etnološkom...*, стр. 43. У Чечави постоји и Миладића брдо које раздваја Плане и Петковиће.

⁴⁶ Владимир Вукашиновић, *Детлачки молитвослов – зборник*, у: *Детлачки евхологион (фото-типско издање)* – коментари, Београд-Бања Лука-Бијељина 2011, стр. 15.

⁴⁷ Душан Кашић, *Манастир Св. Николе Озрен*, Тузла-Београд 1982, стр. 26.

⁴⁸ J. Vašica, J. Vajs, *Soupis staroslovanských rukopisů Narodního musea v Praze*, Praha 1957, стр. 48; Ирена Шпадијер, Владан Тријић, Зоран Ракић, Зоран Ранковић, *Српске рукописне књиге у Чешкој*, Београд 2015, стр. 21-22.

Почетак на епитафу „здије лежит“, карактеристичан је за средњовјековне мраморове, али и језик надгробних крстова из времена прије српског националног препорода. Неки остаци таквих гробишта налазе се почесто, као нпр. најскорије откриће на Заглавици у Очаушу.⁴⁹ Атмосфера ових података, макар сачуваних и на један посредан начин, преко периодике из XIX века, одише унутрашњом аутентичношћу.

Добар познавалац националне и црквене прошлости сјевероисточне Босне, академик Миленко С. Филиповић је реконструишући сљед православних свештеника који су пастирствовали у Чечави записао: „У Чечави је у 18. веку било православних попова. Тако се у једном Великом Требнику (штампаном у Москви 1796), а који је припадао чечавској цркви помињу свештеници: Лука, Стефан (1852 г.), Гавро, Илија (1799. г.), Васо и Стојан. Вероватно је већ тај Илија био у Чечави, као и Стеван и Стојан“.⁵⁰

Низ ових свештеничких имена може да се чита у Требнику који се данас чува у Библиотеци Епархије зворничко-тузланске у Бијељини, а који има сигнатуру СК-VII 7/6 408.⁵¹

О црквеном животу и друштвеним приликама прије изградње цркве у Чечави 1861. године

До средине XIX вијека, све до реформи и модернизаторских подухвата Омер-паше Латаса парохијских цркава, грађених од чврстог материјала, на простору данашње Босне и Херцеговине готово да и није било. Само су стари манастири, они изронивши из средњовјековља и камене цркве скривене по већим варошима, одржавали привид вјерске толеранције и слободе у земљама по којима је владало исламско шеријатско право. У сеоским срединама и мањим градовима (касабама) православни су се окупљали по домовима, као што је и била пракса у раним вијековима хришћанства. Такође, било је уобичајено да се литургија служи на отвореном простору, тако што би антиминс био наткривен неком врстом шатора, кога је народ називао „чадор“. Касније, гдје је било могуће, били су подизани омањи храмови, најчешће склепани од дрвеног материјала, такозване „ћелије“.

Молитвиште са „ћелијом“, односно „чадором“ се налазило у Врућици и као такво било је веома омиљено. Оно је привлачило православне из Теслића, Ранковића, Ружевића, Врела, Прибинића, Булетића, Угодновића, Чечаве и других мјеста да долазе тамо и да се моле Богу.⁵² У једном старом Је-

⁴⁹ Саопштење протојереја-ставрофора Миладина Вуковића, архијерејског намјесника теслићког, са фотографијама.

⁵⁰ Миленко С. Филиповић, *Чечава*, Развитак, бр. 4 (1939), стр. 125.

⁵¹ „Луку, Стефана (1852), Гавру, Илију (1799), Васу, Стојана“. Уп. *Биљежница Св. Душанића*, стр. 11. У низу се препознаје Стеван Станковић, који службује од педесетих година и који помиње, тј молитвено се сјећа свог упокојеног оца Стојана.

⁵² Петар М. Богуновић, *Из усорског краја и околине (историја, традиција, значај, положај)*, Сарајево 1937, репринт издање: Теслић 2000, стр. 50.

ванђељу које се чувало у Чечави читамо древан запис: „Знати се рука попа Боже, зна се, Секулић, ивангелије попа Симе Кајганић знати се, од када је начињена времена црква врућичка“ и година 1767. (аџцз).⁵³

Старо молитвиште „Збориште“, на мјесту између Стражбенице и Главице чува успомену на литургијске радње, на православни црквени култ и окупљање вјерника светим данима. Тамо су стари свештеници од рода Станковића читали молитве и служили Литургију. О томе пише Стојан Станковић „Млађи“, писац Црквеног љетописа Чечаве, а каже и да је до Првог свјетског рата на том мјесту постојао велики дрвени крст. Такође, постојао је један стари храст за кога се каже да се под њим учило читати и писати и да је позната делегација која је ишла у Цариград (прије 1861. године) да моли ферман за градњу цркве, под њим управо вијећала.

Национални живот Срба у Усори, као и у другим крајевима за доба турске владавине, био је обиљежен одређеним мрким тоновима обесправљености. Полулегендарни су хајдуци Вид Жеравица и Митар Маменица, чија се хајдучија око Озрена, Добоја и Тешња, везује за крај XVII вијека.⁵⁴

Међутим, те приче о хајдучима нису без историјских основа. Чечавске шуме су биле уточиште за хајдука Репанчића (за кога се вели да је „свих девет амета намирио“), као и за Чабру буљубашу. Надаље, за њима није заостајао ни гласовити „хајдук Инђо“ онај „који је много година хајдуковао, а послје је отишао у Србију и мирно живио до смрти“.⁵⁵ Око Чечаве су се скривали хајдуци Лексо, Маринко, Јовица, Кићо, Милић Икић, Симо Крајишник и хајдук Ристо Екмечић.⁵⁶ Вријеме националног буђења и препорода, XIX вијек, познат је у Босни и Херцеговини по оним перманентним кретањима, а у правцу освајања слободе, друштвене и политичке, која је свакако поговодала и Цркви.

Из крајева око Чечаве свакако је био најпознатији харамбаша Милић, чије вријеме хајдуковања у својој исцрпној студији Светозар Душанић смјешта у почетак друге половине XIX вијека. Према сачуваној традицији Милић „је погинуо уз Петровски пост... 1868. године“.⁵⁷ Стигла га је потјера састављена од момака Шкодре буљубаше и Хаџи-бега Фехима Ђонлагича, а непосредни убица хајдука Милића био је Миле Гачић из засеока Плане у Чечави. Због помоћи хајдуку Милићу био је једно вријеме заточен са још неко-

⁵³ Библиотека Епархије зворничко-тузланске, бр. 64, Запис на Јеванђељу, s. l. s. a, уп. *Биљежница Св. Душанића*, стр. 13.

⁵⁴ Д. Кашић, н. д, стр. 27-28.

⁵⁵ Јеврем Станковић, *Чечави ...*, Босанска вила, бр. 3 (1887), стр. 44. Хајдук Репанчић је овде у народном предању налик на Херакла који има 12 подвига, а за овог Чечавца се причало да је „намирио свих 9 амета“, штета само што прота Ј. Станковић није описао детаљније који су подвизи били у питању. (Или је од турског „ammeten“, што значи „уопште“, „све заједно“, тако да се тумачи да је убио деветорицу непријатеља и супарника).

⁵⁶ *Исто*.

⁵⁷ Светозар Душанић, *Погибија Милић Харамбаше*, Развитак, бр. 5 (1940), стр. 156.

лико угледних домаћина и поп Стеван Станковић.⁵⁸ Народна традиција је запамтила да је хајдук Милић био савладан на обману и лукавство, јер је био отрован отровом од татуле. Онако рањен и изнемогао пријети гонитељима:

*Чујеш Шкодро удовицо стара,
Женски си ме, бели, дочекао.
Да си био мушко иколико –
Ти би мене прије дочекао“.*⁵⁹

Глава харамбаше Милића, као и многе друге, била је завршила набијена на колац и тако истакнута на тешањској тврђави.

Својеврсну хајдучку успомену чува и планина Јаворова, јужно од Чечаве, чији се један бријег назива Хајдучки бријег.⁶⁰ Хајдука је било и на другој, сјевероисточној страни од Чечаве. Из једног записа на богослужбеној књизи која се користила у Тешњу, а који није старији од 1840. године, чита се да су се у Крњин-плнини у близини Тешња „залегли многи ајдуци, па се турска чељад дала у бригу“.⁶¹ На планини Борје постоји врело Хајдучка вода, што сугерише на хајдучка станишта у ближој и даљој прошлости.⁶²

На хајдуке у околини Тешња имамо успомену у народној пјесми „Михат Томић и кадија тешањски“ коју су објавили фратри Иван Јукић и Грга Мартић.⁶³ Овим није искључено да је гласовити Мијат Томић залазио у Чечаву, која је била позната по храбрим и увијек спремним јатацима, а чије је хајдуковање повезано са Пролог-планином код Лијевна.

⁵⁸ Исто, стр. 155.

⁵⁹ Исто, стр. 153.

⁶⁰ Топографска карта 1:25.000, Секција „Растуша“ (424-4-1)

⁶¹ Момчило Спасојевић, *Књишка баштина тешањских Срба*, Дух српске Усоре, бр. 3-4 (1997), стр. 137.

⁶² Алекса Касаповић, *Липље – село и школа*, Бања Лука 2012, стр. 24.

⁶³ *Narodne pjesme bosanske i hercegovačke*, skupio Ivan Franjo Jukić Banjolučanin i Ljubomir Hercegovac (Fr. Gr. Martić), izdao o. Filip Kunić Kuprješanin, sv. I, *Pjesme junačke*, Osiek 1858, стр. 589-596.

ПОСЛИЈЕ ПОДИЗАЊА ХРАМА (ОД 1865. ГОДИНЕ ДО ДАНАС)

Изградња нове цркве у Чечави 1861-1865. године

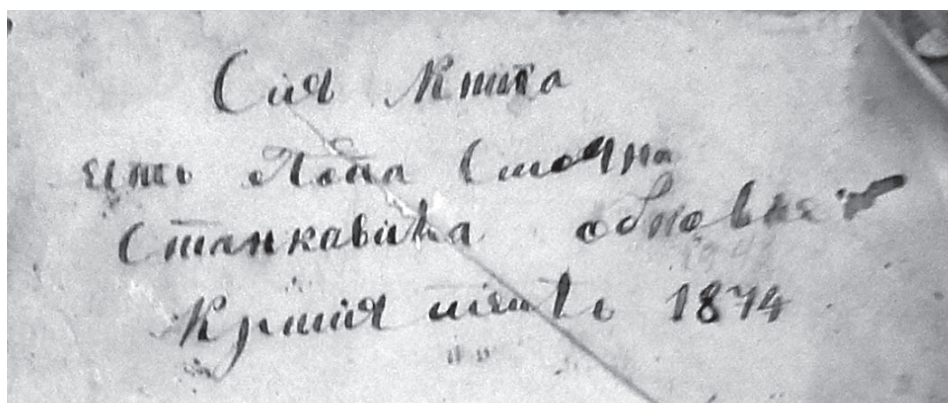
Да би се стекла општа друштвена слика у Босни и Херцеговини у којој су се градили православне богомоље, треба знати да су из 14 црквених општина у Босни и Херцеговини у другој половини 1853. године упућене молбе на Царску Порту ради зидања нових православних храмова. Дана 7. фебруара 1854. године издати су фермани за слободну изградњу нових цркава у Високом, Тешњу, Дервенти, Бања Луци, Чипуљићу, Приједору и Старом Мајдану.⁶⁴

1865 г.
Закон на који код свјетских зграда брата
с неке стране при брзу с крста.
Сатрадије Вхадъ храмъ пресвѣтѣ: Бци
садопуѣнем цара султанъ. а Вхадъ. меѣја
Изазнана. Владике Діонисіе на 1861.
купи. попъ. стоанъ. станковнѣъ. ферман
иземлу. жеѣе црква. бити. иааградије. сѣот
и снородомъ. и са своа. два сина поп(о)м
стевоомъ и мѣомъ знаѣе тко подѣ. проу
дае нѣова старина традије маисторъ макс
нѣъ мараа(и)ске наѣе на 1865. писа крш(и)
теиѣъ.

Текст натписа који се налазио на улазу у чечавску цркву
(пријепис Светозара Душанића направљен прије Другог свјетског рата)

⁶⁴ Владислав Скарић, Подаци о грађењу неколико српско-православних цркава у Босни (по извјештајима аустријског генералног консулата у Сарајеву), Братство (1931), бр. 2-3, стр. 35.

У таквој атмосфери, једних олакшаних друштвених односа, и становници Чечаве су могли да размишљају о изградњи парохиског храма од чврстог материјала. Свештеник Стојан Станковић схвативши да у Чечави нема храма, а да би га село могло имати, као што и друга мјеста, села и касабе по Босни гдје има православних у већини, започињу акцију градње, окупио је виђеније домаћине. По обичају, по грађевинску дозволу се морало ићи граду Стамболу, на Порту, царској администрацији султана Абдул-Мецида V. У Чечави је образовано посланство од дванаесторице чланова које су предводили Игњо Петковић из засеoka Ступе, касније прозвани Игњо Стамболија и Станоје Девић из засеoka Поточани.⁶⁵

Запис Кршије Тејића о преповезивању књиге попа Стојана Станковића, 1874. г.

Историја градње храма исказана је лапидарним стилем на натпису:

„Сагради се вход храм Пресвете Богородице са допуштењем цара султан Абдул Мецида и за знања владике Дионисија на 1861. Купи поп Стојан Станковић ферман и земљу ће ће црква бити. Изгради је с Богом и с народом и са своја два сина попом Стевом и Мићом. Знаће тко пода њ проучи да је њиова старица. Гради је мајстор Максим из маглајске нације на 1865. Писа Кршија Тејић“.⁶⁶

Према податку у црквеном Љетопису храм Рођења Пресвете Богородице у Чечави је освештао 8. септембра 1865. године епископ Висарион.⁶⁷

Ово свештено здање било је дугачко 28 аршина, а широко 14 аршина.⁶⁸

⁶⁵ М. Симић, *Духовни изглед...*, 48.

⁶⁶ Биљежница Св. Душанића, стр. 10. Нажалост, ова плоча је преживела усташко разарање цркве 1943. године, али не и идеолошку острашћеност српских комуниста и антицрквену јарост која је из такве идеологије проистицала. „Тамо негдје педесетих година“, пише свештеник М. Симић, „ова значајна спомен-плоча једно јутро поред већ срушеног храма, нађена је слупана од стране српских комуниста из овог мјеста“. (М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 50).

⁶⁷ Љетопис..., стр. 60.

⁶⁸ Љетопис..., стр. 60. Дунђерски аршин је износио 75, 8 цм, тако да је првобитна црква Рођења Пресвете Богородице у Чечави била дугачка 21, 22, а широка 10, 61 метар. Садашња црква је дугачка 21, 5, а широка 7, 2 метра.

Ово је књига
јест турски
Јована Јотановића
Купице од мртве
моје свате бајф
сина 14. Новембра
Годиње 1891
Јотановић

Запис (ex libris) Јована Јотановића, 14. новембар 1891. г.

Васкрсија Кршија Тејић из Укринице био је веома писмен човек чечавског краја 1850-их и 1860-их година.⁶⁹ Раме уз раме са Кршијом Тејићем на пољу народне просвјете стоји Јован С. Јотановић који је као сељак читање, писање и црквено појање научио уз свештенике, а који је помогао свештенику Стевану Станковићу у дјелатности описмењавања парохијана.⁷⁰

Парохија чечавска у вријеме аустро-угарске владавине 1878-1918. године

Аустро-Угарска је окупирала простор данашње Босне и Херцеговине 1878/1879. године. Упркос наметнутим друштвено-политичким оквирима који су били уперени против националних покрета за ослобођење Српства на лијевој обали Дрине и у Херцеговини, услови за рад Православне Цркве били су нешто повољнији него у доба османске владавине. Према Шематизму из 1882. године Чечава је била засебна парохија заједно са Осредцима, а бројала је 1093 душа и 126 домова. У мјесту је била црква од чврстог материјала, у Шематизму је било написано: „црква парохијална од дрвета“.⁷¹ Овакво објашњење је остало с обзиром на већу количину дрвене грађе која се користила у вишим нивоима зидова и у своду.

У Тешањском протопрезвитерату цркве од чврстог материјала биле су подигнуте у граду Тешњу, затим Врућици и парохији Прибинић гдје се у посљедњој налазио „манастир Липље“. Чечавски храм је био негдје између ове групе богомоља и мјеста у којима се служило „под чадором“, а то су: Угодновић, Доња Радња, Церовица, Јелањска и Осиња („ћелија од дрвета“). У парохијама: Шњеготина, Брестово и Детлак није било засебно одређених богослужбених мјеста.⁷²

У Шематизму за 1883. годину парохија Чечавска је бројала 126 домова и 1089 душа.⁷³

Чечавска парохија је 1887. године обухватала и село Осредке и имала је 1200 душа и 144 домова.⁷⁴

Тренд демографског раста у Чечави је настављен и 1901. године, што се чита у Шематизму Бањалучко-бихаћке епархије, када је Тешањски протопрезвитерат додијељен овој новој црквено-административној јединици. Чечавска парохија (Чечава и Осредци) броје 191 дом и 1479 душа.⁷⁵

⁶⁹ М. С. Филиповић, *Чечава...*, стр. 126. „Умео је и књиге да повезује и потписао се је на многим књигама које се налазе по црквама у овоме крају“.

⁷⁰ *Љетопис...*, стр. 61; Драгиша Д. Васић, *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878-1941)*, Бања Лука 2014, стр. 58.

⁷¹ *Шематизам 1882*, стр. 25.

⁷² *Шематизам 1882*, стр. 24-25.

⁷³ *Шематизам 1883*, стр. 37.

⁷⁴ *Љетопис...*, стр. 60.

⁷⁵ *Први шематизам православне српске митрополије Бањалучко-Бихаћке за годину 1901*, Бања Лука 2001. (фототипско издање), стр. 208.

За отварање прве основне школе у Чечави је заслужан свештеник Јеврем Станковић. Он је отворио школу у којој је био учитељ још 1882. године, прије свог рукоположења. Српску дјецу је учио углавном сљедећим наставним градивом из предмета као што су: читање, писање, црквено појање и народна историја. Нова школска зграда подигнута је у Чечави 1903. године, а учитељи у њој су били из разних српских крајева који су долазили у Чечаву.⁷⁶ Стални учитељи, послије попа Јеврема били су: Ђорђе Стојисављевић (из Баната или Бачке), Ђорђе Бугарски (село Лазе, западни Срем), Душан Кострешевеић (Теслић, Шњеготина), Нико Милошевић (Бања Лука), Михајло Поповић (Градишка), Стево Стојановић (Липовљани код Липика, западна Славонија), Душан Малетић (Сремски Карловци) и Зорка Станковић (ћерка свештеника Јеврема, рођена у Чечави, а удата Јотановић).⁷⁷

Доласком свештеника Јеврема Станковића, представника треће генерације овог свештеничког рода, парохијски живот у Чечави попримио је доста од елемената грађанске и националне културе. Има свједочанстава по којима су поједини црквени празници били праћени културно-умјетничким манифестацијама, испуњеним пјесничким, драматуршким, хорским и књижевно-умјетничким садржајима. Таква микроисторија показује снагу Чечаве као „Мале Србије у Босни“ која се одупирала свим покушајима аустро-угарских пробошњачких планова, а који су ишли на денационализацију конститутивног и историјског Српства у Босни и Херцеговини.⁷⁸

У српским ратовима за ослобођење и уједињење Чечава је дала сљедеће добровољце: Јакова Петковића, Глигора Продановића, Велемира Савића, Филипа Лукића, Јована Ђукића, Ђорђу Перића, Љубомира Ђекића, Јована Петковића-Ристића, Јовицу Гачића, Игњатија Савковића, Васу Бјегојевића, Милана Васића, Симу Пепића, Јакова Јотановића, Гавру Васића и Сименуа Лазића. Ако се дода и јеромонах Василије Станковић, војни свештеник, укупно 17 учесника ратова 1912-1918. године било је из Чечаве.⁷⁹

Године 1895. чечавској парохији припала су села Растуша, Укриница и Осивица, раније припадајућа Доњој Радњи, а након смрти тамошњег свештеника Јове Квржића. Тада је Доњорадњанска парохија подијељена између Чечавске и Церовичке парохије.⁸⁰

За вријеме Првог свјетског рата мјесни свештеник је био интерниран. Аустро-угарски шуцкори су у више наврата вршили преметачину у селу,

⁷⁶ Љетопис..., стр. 61.

⁷⁷ Љетопис..., стр. 61.

⁷⁸ Јеврем Станковић, *Светосавска прослава са првом бесједом и забавом у корист српске школе и сиромашних ђака у селу Чечави, котар и протопрезвитерат тешањски*, 14. јануара 1893. године, Босанско-херцеговачки изворник, бр. 4-5 (1893), стр. 192-194; Исти, *Храмовска слава и школска забава у Чечави, протопрезвитерат тешањски, на Малу Госпојину 8. септембра 1893*, Босанско-херцеговачки изворник, бр. 4-5 (1894), стр. 193-195.

⁷⁹ Љетопис..., стр. 62.

⁸⁰ Љетопис..., стр. 62.

Звѣренъ ОВАЇ Зборникъ Грехи
Цркве Челавске Куца
од Гермонаха Арсениѣ Младорова
Геросиница За сѣдмдесятъ лѣтъ грехи

Грехи 21. Ноембра 1881

Звѣренъ Станковъ

Константиинъ Анжели^{##}
Свѣщенникъ и парохъ Геросиница

потомъ изъ Грехи (по Грехи)

и Грехи Грехи

Звѣренъ Станковъ

Запис свештеника Јеврема Станковића, 21. новембар 1881. г.

чега ни храм и његове светиње нису биле поштеђене. Звоно је однешено да би било искоришћено у војној индустрији, а готово сва архивска документација (црквене општине, парохије и вјероисповједне школе) уништена. Разарања нису поштеђене ни библиотеке чечавске цркве и српске школе, као и лична библиотека попа Јеврема Станковића.⁸¹

Парохија чечавска 1918-1941. године

На основу података из шематизма који је урађен за уједињену Српску православну цркву, након Првог свјетског рата може да се каже да је парохија Чечава обухватала поред поменутог села још и Растушу, Укритицу, Осивицу и Осредке. Парохија је припадала Дервентском протопрезвитерату и бројала је 3271 душу.⁸²

Центар села 1931. г.

Посебан (Трећи) шематизам Бањалучко-бихаћке епархије са подацима према стању и пребројавању од 31. децембра 1923. године даје нам увид и у број кућа и становника сваког од села парохије чечавске понаособ. Тако је Чечава имала 253 домова и 1230 становника, Укритица 63 домова и 431 становник, Растуша 71 дом и 497 становника, Осредак 23 куће и 150 душа, а на крају

⁸¹ Б. Ђурђевић, н. д, стр. 49.

⁸² Шематизам Источно-православне Српске Патријаршије по подацима из 1924. године, издање Св. Арх. Синода, Сремски Карловци 1925, стр. 35.

Соколско друштво из Чечаве тридесетих година XX вијека

Учитељица Зорка Јотановић са својим ђацима

Културно-просвјетно друштво у Чечави тридесетих година XX вијека

*Парох чечавски Стојан Ђ. Станковић са породицом и братом Богданом
(фотографија прије Другог свјетског рата)*

Свештеник Стојан Станковић, попадија Радојка, учитељица Зорка Јотановић и Вука, Љубо Продановић и Тимо Јотановић (фотографија из 1938. г.)

долази Осивица са такође 23 куће и 184 душе. Овај црквени попис казује да је Парохија чечавска имала мање становника, укупно 2492.⁸³

Парохија чечавска је до 1933. године обухватала пет села: Чечаву, Осредак, Растушу, Укриницу и Осивицу. Тада је дошло до нове арондације, када је Осредак припао новооснованој парохији Станарској, а село Осивица парохији тешањској. (Е. бр. 338/зап. 1 од 2/15. јуна 1933).⁸⁴ Парохија је 31. децембра 1939. године имала 2136 мушких, 1975 женских, тј. укупно 4111 становника.⁸⁵

Упркос разарањима и страдању село Чечава је наставило културно да се развија после 1918. године. У Чечави основано Соколско друштво које је водио Мика Мајсторовић, сестрић старог проте Јеврема Станковића. Соколску мисао и праксу Мика Мајсторовић је пренио и у Теслић гдје је такође основан „Соко“. Учитељица Зорка Јотановић, кћи проте Јеврема, учила је између два свјетска рата, дјецу у Чечави. Напори чињени на народном просвјешћавању, крајем XIX вијека учинили су да у мјесту практично и нема неписмених становника.⁸⁶

⁸³ III Шематизам Српско-православне Епархије Бањалучке и Бихаћке за годину 1923, Бања Лука 1924, стр. 62.

⁸⁴ Љетопис..., стр. 64

⁸⁵ Љетопис..., стр. 65.

⁸⁶ В(ук) Ј(еловац), *Планинско село Чечава*, Дух српске Усоре, бр. 1, Теслић 1995, стр. 80-82. = В. Ј., *Планинско село Чечава има 13 шиваћих машина, 3 радио-апарата, читаоницу и неколико национално-културних установа*, Политика, год. XXXVI, бр. 11168, 6. јул 1939. године, стр. 14.

Колико је у Чечави била развијена култура читања показује и оснивање „Народне књижнице и читаонице“ 18. октобра 1923. године, која је иако убрзо уташена, поново обновила свој рад 1930. године. Предсједник библиотеке је био свештеник Стојан Станковић, а благајник и књижничар Зорка Јотановић. Чланарина се у „Народној књижници и читаоници у Чечави“ плаћала тромјесечно, а временом се њен књижни фонд увећао на, свакако, више од хиљаду библиотечких јединица.⁸⁷

Културно-просвјетни живот носило је и даље Културно-просвјетно друштво из Чечаве, а које је предводио свештеник Стојан Станковић. Чечава је имала добро организовану Земљорадничку задругу, као и огранак патриотског друштва „Народна одбрана“.⁸⁸

Црква Рођења Пресвете Богородице у Чечави добила је нови звоник коначно 1937. године, за коју прилику је набављено и ново звоно наручено из Енглеске, тешко 200 kg, пошто су старо звоно скинули и опљачкали аустро-угарски војници за вријеме Првог свјетског рата.

Прогони Срба и злочини Независне државе Хрватске 1941-1945. године

Усташке власти, намах послије проглашења Независне државе Хрватске 11. априла 1941. године отпочеле су са спровођењем отворене антисрпске политике. Таква политика је била усмјерена на потпуну ликвидацију српске нације у свим оним крајевима који су дошли под власт режима „поглавника“ Анте Павелића. Чечава и околина трпјела је право физичко и духовно саатирање. Према Српској Православној Цркви усташе су испољавале крајњу нетолерантност. Био је план да она тако, досљедно спровођена, доведе до уништења њене организације, тј. епархијске и парохијске мреже.

Сама парохија чечавска је већ првих мјесеци НДХ остала без свога канонски постављеног свештеника. Свештеник Стојан Ђ. Станковић ухапшен је увече 10. јула 1941. године и заједно са породицом стрпан у затвор у Теслић. Одатле је 12. јула премјештен и заточен у логору Цапраг код Сиска. Са већом групом свештеника из Босне и Херцеговине био је 4. августа исте године протјеран у Србију под њемачком окупацијом. У својој изјави датој црквеним властима у Патријаршији Српској у Београду 28. августа 1941. године Стојан Станковић свједочи:

„Моје село Чечава познато је по своме патриотском фанатизму и на њега су се усташе нарочито били и окомили“.⁸⁹ Још у мају мјесецу 1941. године су поједине усташке патроле упадале у мјесто гдје су пребијале људе, тражећи

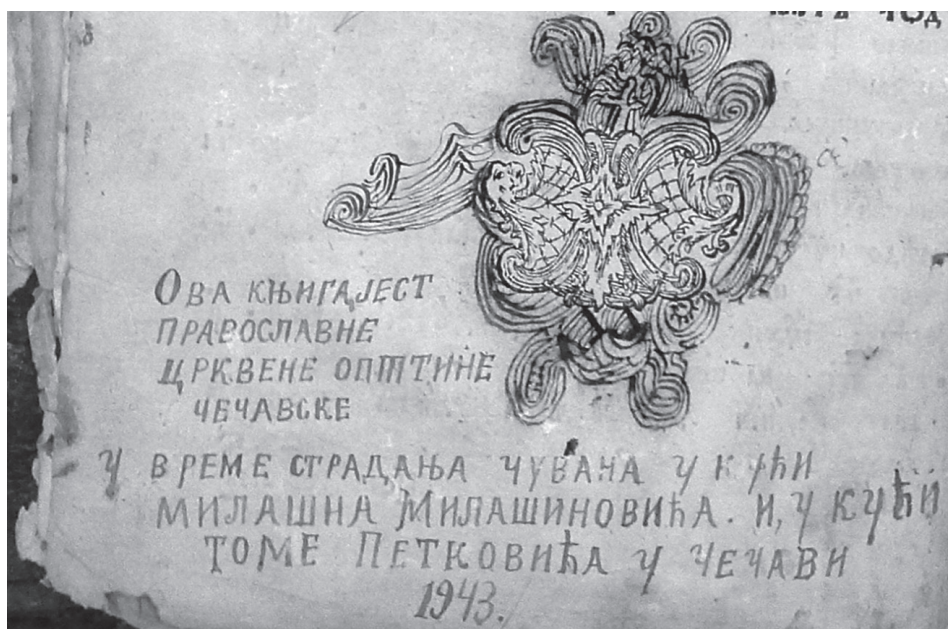
⁸⁷ Б. Ђурђевић, н. д, стр. 77-79.

⁸⁸ В. Јеловац, н. д. и мјесто.

⁸⁹ Архив СПЦ, Комисија..., Изјава свештеника Стојана Ђ. Станковића, пароха чечавског, 28. август 1941. године. Овдје „фанатизам“ значи горљивост и ревност, али у позитивном смислу.

На рушевинама цркве Рођења Пресвете Богородице у Чечави

Запис о спашавању црквених књига из 1943. г.

Јединица Југословенске војске у отаџбини на Ђурђевданском уранку 1944. г.

оружје, а заправо вршиле пљачку, застрашујући цивилно становништво. Свештеник Стојан Станковић је у један мах био ухапшен са двадесет најугледнијих грађана и одведен у таоце. Насиље се настављало и усташе су „свакодневно пријетили, да се то четничко гнијездо Чечава има расутрити“.⁹⁰

Хапшење пароха чечавског било је у вези са наредбом усташког „Повјеренства за бившу Врбаску бановину“, а коју је 24. јуна 1941. године спроводио

⁹⁰ Архив СПЦ, Комисија..., Изјава свештеника Стојана Ђ. Станковића, пароха чечавског, 28. август 1941. године

Опћинско поглаварство у Теслићу да се из Чечаве узму таоци и то: „Стојан Станковић, Тимо Јотановић, Душан Стаковић, Јаков Ристић, Ратковић, Петар Станојевић, Петар Јовановић и Александар Станојевић“.⁹¹

Свештеници теслићког краја мање су страдали од усташа у поређењу са њиховом браћом у Подрињу, Посавини или Семберији и другим крајевима Епархије зворничко-тузланске. У Цапрагу су били заточени заједно са Стојаном Станковићем, слједећи свештеници: Стеван Душанић (из Прибинића), Саво Илић (из Тешња), Бранко Поповић (из Врућице) и Маринко Радуловић (из Блатнице).⁹²

Можда је томе допринијело и помирљиво држање фра Амброзија Бенковића који се веома разликовао од својих колега фратара, од којих су неки били прилично индоктринирани усташком идеологијом и као такви активно учествовали у насиљу. За њега свештеник Бранко Поповић има слједеће ријечи: „Амброзије Бенковић, римокатолички свештеник из Бежље, понео се према нама више него коректно. Нас затворенике заробљене у Теслићу обихваћао је 12. јула 1941. године у затвору. После тога дошао је чак и у Цапраг, да нас види у логору. Интервенисао је за неке Србе из Теслића, који су били затворени у Бања Луци. Четири пута је прелазио до сада у Београд и преносио писма и новац извесним људима из Тешња, Теслића, Добоја и Маглаја“.⁹³ Фра Амброзија Бенковића у лијепом сјећању носи, тада такође заточен у Цапрагу, свештеник из Маглаја, Василије Б. Перовић.⁹⁴

У једном елаборату кога је на основу података са терена начинио службеник Патијаршије Српске, Светозар Душанић, родом из Прибинића, може да се прочита: „Док су партизани били у Теслићу вршено је богослужење у српској православној цркви. У целом крају од Тузле до Борја планине не налази се ниједан српски свештеник у служби код Гермогена и сви они који требају услугу од свештеника, нарочито венчање, иду због тога у Тузлу“.⁹⁵ То показује да усташка пропаганда која је створила и мотивисала рад тзв. „Хрватске православне Цркве“ у овим крајевима Епархије зворничко-тузланске није имала успјеха.

⁹¹ Архив СПЦ, *Комисија...*, Пријепис Прогласа општинског поглаварства теслићког (Независна држава Хрватска, Опћинско поглаварство Теслић, бр. 684/41, 24. липња 1941, потписао предстојник котарски Мухамед Барјактаревић.

⁹² Архив Епархије зворничко-тузланске, Бијељина, *Индекс свештенства Епархије зворничко-тузланске*, Стеван Душанић (стр. 161 - бр. 212), Саво Илић (стр. 162 - бр. 213), Стојан Станковић (стр. 167 - бр. 218), Бранко К. Поповић (стр. 195 - бр. 244); Архив СПЦ, *Комисија...*; Друга изјава Стојана Станковића, 11. фебруара 1942 дата Среском суду у Горњем Милановцу.

⁹³ Архив СПЦ, *Комисија...*, Изјава свештеника Бранка Поповића, пароха из Врућице, 2. септембар 1943. године.

⁹⁴ „Међу племенита лица слична фра Бенковићу могу се убројати и две сестре: Паула и Фаника Милер из Маглаја, које су нас два пута обилазиле у логору“. Паула Милер је због наклоности према Србима била и сама ухапшена и убијена у Јасеновцу. (Василије Б. Перовић, *Сећања на Цапрашки логор*, Гласник СПЦ (1959), стр. 149).

⁹⁵ Архив СПЦ, *Комисија...*, Извјештај о стању у граду Теслићу у почетку месеца јануара 1943, 17. фебруар 1943.

У архивалијама фонда „Комисија Светог Архијерејског Синода за прикупљање података о страдању Срба на окупираним територијама“ нема података о судбини храма у Чечави, иако су рађени елаборати и слагани извјештаји све до 1943. године на основу података који су пристизали. Додуше, о стању у Теслићком срезу пише прота из Прибинића Стеван Душанић: „Поред тога што су цркве и црквене зграде оштећене, оне бише опљачкане од хрватских усташа. А такође и земљорадничке задруге у Прибинићу и Булетићу поробљене и упропаштене. Читаве хорде хрватских усташа ишле су од куће до куће, те су одузимали ствари од вредности“...⁹⁶

Храм Рођења Пресвете Богородице у Чечави је бомбардован из артиљеријског оруђа великог калибра од стране хрватско-муслиманских усташа у јуну 1943. године. То разарање је довело до потпуног рушења олтарске апсиде и наоса. Остао је читав само звоник.⁹⁷

Парохија чечавска после 1945. године

Парохија чечавска је изашла као тешки рањеник из Другог свјетског рата. Организација Српске Православне Цркве подијелила је судбину вјерног народа, који је пуне четири године био изложен геноцидној политици Независне државе Хрватске, једној бруталној нацистичко-фашистичкој окупацији, али и искушењима грађанског рата, оних несрећних међусрпских размирица.

Православна вјера у условима после 1945. године, конкретно црквени живот у Чечави је био омеђен чињеницама порушеног храма и идеолошке репресије која је потискивала све традиционално из јавног живота. Комунистичка идеологија, са својим револуционарно-рушилачким поривом, имала је својих горљивих представника у Чечави. Највећа персонификација таквог система мишљења и вриједности био је Богдан Видовић Кевчија, локални командант ОЗНЕ, који се обрачунавао са преживјелим припадницима Југословенске војске у отаџбини, али и са свима другима који су били везани за Цркву.

Стојан Станковић, свештеник у Чечави, преживио хапшење и протјеривање од стране усташа, је био 1950. године ухапшен од Срба – комуниста. За његову судбину се заинтересовао надлежни епископ Нектарије Круљ, али и патријарх српски Викентије (1950-1958) који је писао Државној комисији за верска питања при Председништву Владе ФНРЈ доставивши молбу (петицију) парохијана Чечаве којом су тражили да њихов свештеник буде ослобођен: „са препоруком да се истој у границама законских могућности

⁹⁶ Архив СПЦ, *Комисија...*, Извјештај Стевана К. Душанића, пароха из Прибинића, 1. мај 1942. године.

⁹⁷ М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 53. У рушењу се истицао извјесни муслиман Смајо из Теслића.

*Порушена црква и звоник који је одолио рушењу од стране усташа
(фотографија од 20. новембра 1959. године)*

*Порушена црква и звоник који је одолио рушењу од стране усташа
(фотографија од 20. новембра 1959. године), из другог угла*

Свадба у Чечави 1958. г.

Митровске задушнице, 8. новембар 1961. г.

Печење цигле за обнову храма Рођења Пресвете Богородице (1963)

изађе у сусрет“.⁹⁸ Министарство унутрашњих послова, односно Управа државне безбедности је 14. априла 1951. године одговорила Комисији за верска питања што је била реакција на молбе из Епархије зворничко-тузланске и Патријаршије:

„По повратку у село Чечаву 1945. године одмах почиње непријатељски дјеловати и ширити четничку пропаганду међу масама. Као непријатељ се нарочито активизирао у свом раду послје изласка Резолуције ИБ-а. Као непријатељ, а посебно као свештеник ометао је спровођење привредних и политичких мјера на овом терену. Доста је популаран и има утицаја на масе. Ради свог непријатељског дјеловања ухапшен је у марту 1950. године и сада се налази на издржавању казне у Тузли“.⁹⁹

Након бирократско-административних перипетија и удбашке ревности отац Стојан Станковић пуштен је на условну слободу, о чему је извештена и Српска Православна Патријаршија: „У вези Вашег акта П. Бр. 207 од 26. децембра 1950. године, којим сте спровели и препоручили молбу парохијана парохије чечавске и акт Преосвећеног Господина Нектарија – еписко-

⁹⁸ Архив Југославије, Београд, Ф. бр. 144, Фасц. бр. 3. Патријаршија Српске Православне Цркве, П. Бр. 207, 20. децембар 1950.

⁹⁹ АЈ, Ф. бр. 144, Фасц. бр. 3. Министатство унутрашњих послова ФНРЈ – Управа државне безбедности, бр. 99, 14. април 1951. године. („Његово држање према подацима, је добро. Као радник је добар, а у културном животу се истиче међу осталим осуђеницима“).

Чин малог освећења храма је служио протосинђел Василије Качавенда, архијерејски замјеник (3. октобар 1976)

Детаљ са освећења обновљеног храма, 3. октобар 1976. г.

па Зворничко-Тузланског, обавештавамо Вас, да је донешена одлука о условном пуштању на слободу Стојана Станковића, свештеника из села Чечаве“.¹⁰⁰

Упркос свему народ је помагао обнављање своје порушене богомоље. Обнову храма која је подразумевала потпуну изградњу лађе и наоса, поред звоника који је одолио усташком бомбардовању 1943. године, иницирао је новоодошли свештеник Ратко Јотић. Освећење темеља је обављено 1963. године (учествовали су поред поменутог пароха и свештеници Стојан Станковић и Никола Мандић). Комунисти су кочили обнову, одуговлачивши са дозволом за градњу и дјелујући психолошки лоше на све оне који су жељели да обнове храм. Ипак, побожни дух „Мале Србије“ је однио побједу. Народ се одазвао акцији („моби“), масовно је долазио на дневнице, штавише поред храма се пекла пуна цигла (тзв. „јединица“), са којом је изграђен нови наос и нова апсида. Нови храм је освештао епископ Лонгин Томић на Спасовдан 1968. године.¹⁰¹

Храм је претрпио оштећења због земљотреса који је погодио Бања Луку 27. октобра 1969. године и који је и на околину имао разорно дејство. Храм у Чечави је такође доживио дјелимична оштећења и било га је неопходно додатно санирати. С обзиром на чињеницу да је прва посљератна обнова обављена нестручно и да као таква није могла одољети земљотресу. Након обављеног прегледа архијерејског намјесника Јована Гајића и са одобрењем владике Лонгина Томића, храм је срушен у јулу 1973. године. Остављен је, опет, само звоник. Црква је из темеља поново подигнута, да би до јесени 1973. била и покривена.¹⁰² Окончање грађевинских радова ја крунисано, освећењем храма које је било 3. октобра 1976. године. Чин освећења је обавио са свештенством тадашњи протосинђел Василије Качавенда.¹⁰³

Доласком новог и заиста предузимљивог свештеника у Чечаву, јереја Драгана Ерића, покренут је читав низ акција које су унијеле нови дух у парохију. Тако је освећен новосаграђени Парохијски дом (20. септембар 2005), затим новосаграђени Светосавски дом (20. септембар 2006), а двије године касније нови горионик за паљење свијећа, са парохијском канцеларијом и продавницом свијећа (17. август 2008).

Посљедња велика обнова храма била је у периоду 2009-2012. године, када је храм генерално обновљен и освећен 12. августа 2012. године. Чин освећења су обавили епископ зворничко-тузлански Василије Качавенда и епископ врањски Пахомије Гачић, иначе родом из Чечаве, а уз присуство великог броја свештеника и народа.¹⁰⁴

¹⁰⁰ АЈ, Ф. бр. 144, Фасц. бр. 3. Државна комисија за верска питања Српској Православној Патријаршији, К. Пов. 19, 7. јуна 1951. године.

¹⁰¹ <http://namjesnistvoteslicko.org/index.php/cecava>, приступљено 9. септембра 2015. г.

¹⁰² М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 54.

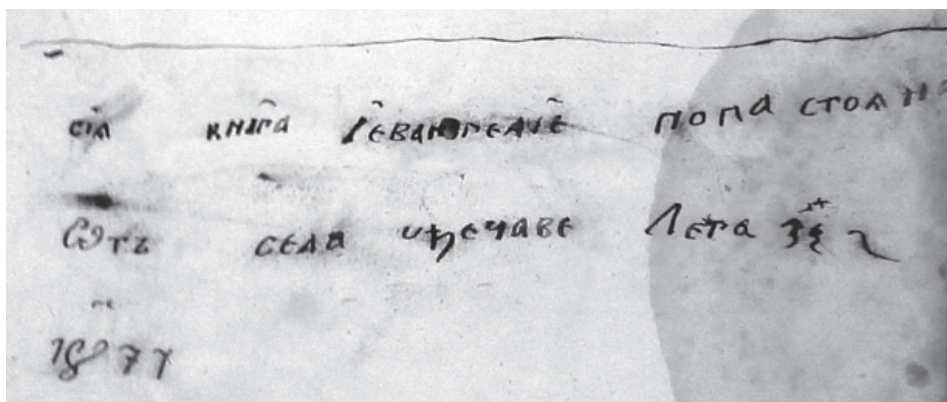
¹⁰³ <http://namjesnistvoteslicko.org/index.php/cecava>, приступљено 9. септембра 2015. г.

¹⁰⁴ <http://namjesnistvoteslicko.org/index.php/cecava>, приступљено 9. септембра 2015. г.

ПОРТРЕТИ СВЕШТЕНИКА ИЗ ЧЕЧАВЕ

„Основатељ цркве“ Стојан Станковић „Шпицо“ (парох чечавски 1828-1884)

Име овог свештеника је крупним словима уписано у историји Чечаве. Сажето житије свештеника Стојана Станковића могло је да се чита на његовом старом надгробном споменику. *„Овдје почивају земни остаци свјашченојереја Стојана Станковића, основатеља Цркве Рождества (Пре)свете Богородице у Чечави, поживје љета 65, посвећен за јереја дне 29. јуна 1828, престаи се дне 28. јуна 1884. у Чечави, 30. марта 1887, (подиже) Јеврем Станковић“*.¹⁰⁵ Сматра се да је дошао у Чечаву почетком XIX вијека, у миграционом таласу који је Чечаву попунио свежом крвљу насељеника из Херцеговине, негдје око 1819. или 1820. године.¹⁰⁶ У црквеном Љетопису стоји: „Његово

Запис попа Стојана Станковића „из села Чечаве“, 1877. г.

мјесто рођења није тачно познато. Прича се да је дошао из Појезне, а други да је дошао из Херцеговине.¹⁰⁷ У старости је имао поштовање својих парохијана не само свештеник, већ и као „пророк“. Вели се да о себи, својој прошлости и своме поријеклу није никоме ништа причао.¹⁰⁸ У браку је са супругом био је благословен породом, имао је синове Стевана и Мићу и кћери Марицу, Ста-

¹⁰⁵ Биљежница Св. Душанића, стр. 10; Нажалост, тај надгробни споменик је поломљен од стране комуниста после Другог свјетског рата. (М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 47).

¹⁰⁶ М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 47.

¹⁰⁷ Стојан Станковић, *Љетопис чечавске парохије*, Дух српске Усоре, бр. 1, Теслић 1995, стр. 60. Занимљиво да је забиљежено предање код Станковића у Радуши код Тешња да „су се доселили из Чечаве“. (Miroslav Niškanović, *Porijeklo stanovništva tešanjskog kraja, poseban otisak iz: Glasnika Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, Etnologija, Nova serija, sv. 41/42, 1987/1988, Sarajevo 1987*, стр. 21).

¹⁰⁸ М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 48.

ку и Савку. У Чечави се разазнаје старо „кућиште“ попова Станковића, „код куће Велинке Станковић“.¹⁰⁹

Са Костом Душанићем, свештеником из Прибинића, је покренуо акцију да се на рушевинама манастира Липље подигне нови храм, што је и учињено 1878. године. Временом је све парохијске послове препуштао сину, тада капелану у Чечави – Стевану. Упокојио се у дубокој старости, 28. јуна 1884. године. Сутрадан (29. јуна, на Петровдан) су га сахранили, уз све почас-ти које су му припадале, свештеници Коста Душанић, Јово Квржић из Доње Радње и син Стеван.

Крај живота је проводио изузетно аскетски, одвојен од породице, молећи се свакодневно и постећи строго, чак и ван редовних постова које је Црква прописала. Због мршаве конституције коју је имао могао би се можда и објаснити онај надимак „Шпицо“ кога су му парохијани надјенули.¹¹⁰

Стеван Станковић (капелан и парох чечавски 1853-1890)

Насљедник свога оца Стојана у свештеничком звању и парохијској дужности у Чечави био је његов син Стеван. Родио се 11. новембра 1830. године, а читању, писању и свим другим умећима и знањима свештеничког позива научен је био од стране свога оца. И зато га је у старој сарајевској цркви Св. Архангела Михаила рукоположио у чин ђакона, а одмах потом и свештеника дабробосански митрополит Прокопије 1. октобра 1853. године и одредио за капелана у Чечави.¹¹¹

На његовом надгробном споменику је било уклесано: *„Овђе почивајет Стево Станковић свештеник из Чечаве престави се дне 25. јануара 1890. године, поживје љета 60.“*¹¹² Поп Стеван је имао тројицу синова Јеврема, Ђорђа и Константина и још три кћери.¹¹³

На једној књизи (Требнику, штампаном у Будиму 1821. године) оставио је следећи запис, који исказује његово морално учење:

*„Ради, не буди лијен,
не пиј много,
не чини никаквих неваљали послова,
него оно што си се примио;
и моли се Богу
и то ћеш здрав бити.“*¹¹⁴

¹⁰⁹ М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 49.

¹¹⁰ „Постио је преко цијеле године, само би на дан Воскрсенија појео једно јаје и одмах запостио“.
(*Љетопис...*, стр. 60).

¹¹¹ М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 48-49.

¹¹² *Биљежница Св. Душанића*, стр. 12.

¹¹³ *Љетопис...*, стр. 61.

¹¹⁴ *Биљежница Св. Душанића*, стр. 8.

Сахранили су га свешеници хаџи Теодор Илић из Тешња, Коста Анђе-
лић парох церовички, Коста Душанић, парох прибинићки, и Јово Квржић,
парох радњански. Сахрањен је поред цркве коју је подигао са својим оцем и
братам, „уз црквени олтар“.

Јеврем Станковић (парох чечавски 1890-1916)

Син и наслѣдник попа Стевана је био рођен 7. марта 1855. године. На-
учио је да чита и пише, изучио све црквене књиге помагавши оцу, на чији
приједлог одлази у Сарајево гдје је завршио учитељски и богословски курс.
У Сарајеву га је у децембру 1890. године рукоположио дабробосански мит-
рополит Георгије Николајевић.¹¹⁵ Јеврем Станковић је 6. децембра 1890. го-
дине рукоположен за ђакона, а 9. децембра исте године за презвитера.¹¹⁶ По-

Прота Јеврем Станковић (1855-1916)

ред црквено-пастирских заслуга и приљежног рада на пољу црквене службе,
Јеврем Станковић је одиграо кључну улогу на пољу српске народне просвје-
те. Као учитељ је радио у селу 10 година, још прије свога рукоположења. Је-

¹¹⁵ М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 50.

¹¹⁶ *Први шематизам православне српске митрополије Бањалучко-Бихаћке...*, стр. 209; *Рукопо-
ложени – Јеврем Станковић*, Босанско-херцеговачки изворник, бр. 1-2 (1891), стр. 72.

Прота Јеврем Станковић међу српским националним и вјерским првацима у Сарајеву 1899. године (горњи ред други с десне стране)

дан пјесник, Саво Скорић, у своме «Зембиљу» велича овог свештеника стиховима:

*„Српско шјеме Станковић Јевреме,
ду‘овниче из села Чечаве“.¹¹⁷*

Због подизања српске школе у Чечави и организовања наставе, славио га је 1903. године и пјесник Србин муслиманске вјероисповјести Авдо Карабеговић:

*„Подиг‘о си школу свету
Тврд јој темељ ударио,
И што год си, оче, им‘о
Све си њојзи поклонио“.¹¹⁸*

Свештеник Јеврем Станковић је био члан Матице Српске у Новом Саду (29. децембар 1906), почасни члан Учитељског удружења (4. август 1906), члан утемељач Српског културног и просвјетног друштва «Просвјета» (од јула 1906), члан добротвор Српске књижевне задруге из Београда (1911). Краљ Црне Горе Никола I Петровић Његош га је одликовао Орденом кнеза Данила 1910. године.¹¹⁹ Учествовао је, како се да видјети, у културном животу, васколиког Српства.

Због изразито српског националног и просвјетног рада аустро-угарске власти су га интернирале почетком Првог свјетског рата и био је заточен у Араду до 1916. године. Каже се да је „спадао је ред наших најбољих цркве-

¹¹⁷ Љетопис..., стр. 61.

¹¹⁸ Авдо Карабеговић, *Попу Јеврему Станковићу*, Босанска вила (1903), год. VIII, бр. 3, стр. 50

¹¹⁹ Љетопис..., стр. 62.

них и националних радника“, како стоји у материјалима проте Стеве Димитријевића о интернираном свештенству у Првом свјетском рату, „ради чега га тирани одмах у почетку рата заробише и интернираше у Арад, одакле га испаћена пустише“.¹²⁰

Преминуо је након кратке, али тешке болести 11. маја 1916. године. Сахранили су га свештеници Алекса Ђуровић из Добруна и Коста Анђелић из Церовице.¹²¹

Свештеници у тешким данима ратног и поратног времена (1916-1920)

Послије интернирања оца Јеврема Станковића у Чечави није било духовног лица који би одговарао духовним потребама вјерног народа. Чечавци су се молбом обратили епархијским властима у Бања Луку (јер је мјесто припадало дервентском намјесништву Епархије бањалучке) да им пошаље свештеника. У Чечаву је дошао Алекса Јанковић, али је остао кратко од Васкрса до Спасовдана 1915. године.

Нешто касније, сахранивши Јеврема Станковића (11. мај 1916. године) свештеник у Чечави практично остаје Алекса Ђуровић, некадашњи свештеник из Добруна, који је се настанио у Чечави јер су му у Добруну „топови кућу разрушили“. Алекса Ђуровић је такође проводио са попом Јевремом сујањске дане у тамници арадске тврђаве. И он је убрзо интерниран од стране аустријских власти. До ослобођења у новембру 1918. године у парохији се смјењују Стеван Душанић и Радивоје Јелић. Од новембра 1918. до августа 1920. године парохијом чечавском опет администрира Стеван Душанић из Прибинића.¹²²

Јеромонах Василије Станковић (1920-1922)

Дошао је у родну Чечаву 1920. године. Јеромонах Василије Станковић је на крштењу понио име Велимир. Отац му је Константин син попа Стевана, а рођен је 21. јуна 1894. године. Дакле, четврти свештеник из Чечаве од рода Станковића. Из трећег разреда тузланске гимназије, која је била расадник патриотских и напредних елемената, умакао је у Краљевину Србију 1910. године. Завршио је Монашку школу у манастиру Раковица 1914. године, а у чин јеромонаха га је рукоположио митрополит београдски Димитрије (потоњи

¹²⁰ Архив Српске академије наука и уметности, *Фонд проте Стеве Димитријевића*, Свештеници бањалучко-бихаћке митрополије који су помрли услед интернисања и таоштва за вријеме рата 14435/119. (стр. 4).

¹²¹ М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 51. Уп. *Српска православна црква у Првом светском рату, одабрана документа*, приредио Радован Пилиповић, Београд 2014, стр. 102. По евиденцији у Архиву СПЦ, дан смрти Јеврема Станковића је 10. мај 1916. године.

¹²² М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 51.

Господину, Г-ну Управителю Монашке
школе
Манастир Баковаца.

Ваше
Високопреосвештенство!

Шиностава Грешнику!

Покривно молим Ваше Високопреосвештенство, да ми даде следећа обавештења.
1910 год. служио сам у Монашкој школи и цркви
сам свјешико 1914 год. као другачи у рангу. При објави
раота 1914 год. и услед вјешке уобичајеном
у збои раотуј еведубе нисам добио. Нешто
моја личнавијена еведуба остала је при
урави Монашке школе. Уравити Монашке
школе, био је К. Преосвештенство Епископ
Београдски Господин Уенић.

Покривно молим ако је могуће, и ако архива
школска постоји од пре, при урави школе,
да ми се еведубаство изда.

у Бајановцу.
16/29. Априла 1930 год.

Покривно остаје
Василије К. Станковић
јеромонах.

Адреса је пој: В. К. Станковић јеромонах
Бајановац - Б. Пешах - Врбоска Пашована.

Молба јеромонаха Василија Станковића да му се изда потврда о завршеној
Монашкој школи, 16/29. април 1930. г.

патријарх српски).¹²³ Каже да је завршио Монашку школу у манастиру Раковица 1914. године као „други у рангу“.¹²⁴

Василије Станковић је био војни свештеник у ратовима за ослобођење Србије који су покренути 1912. године. Са српском војском је прешао албанску голготу 1915. године. Пред Први свјетски рат био је у чину јеромонаха, сабрат манастира Миљково и Горњак. Послије албанске голготе био у Русији, а потом у Француској. На интервенцију митрополита Димитрија био је смјештен у једном Пољопривредном заводу у околини Париза. Доцније је отишао у Лондон без митрополитове дозволе, а почетком 1918. године био је војни свештеник у Првој добровољачкој дивизији.¹²⁵

На парохији чечавској је био од августа 1920. до марта 1922. године, када је премештен у манастир Моштаница, а касније за пароха у Босанској Костајници и у Имљане на Влашићу. У имљанској парохији је био до 1929. године, а затим служи као парохијски свештеник у Церовици, краће се задржава у Озрену, па Милошевцу, да би опет доспио у Чечаву у којој се упокојио 1. октобра 1933. године.¹²⁶

Парохијом чечавском администрира од 1922. до 1924. године свештеник Стеван Душанић из Прибинића.¹²⁷

Стојан Станковић „Млађи“ (1924-1960)

Стојан Станковић је рођен 16. априла 1899. године у Чечави. Отац му се звао Ђорђе. То је био пети свештеник од рода Станковића у Чечави. Био је унук попа Стевана и праунук попа Стојана „I“, тј. „Старијег“. Богословско образовање је заокружио завршивши Призренску богословију. Оженио се Радојком Косорић, родом са Романије, чиме је стекао све услове за рукоположење. Рукоположен је за свештеника 2. августа 1924. године у Бањој Луци од митрополита бањалучког Василија Поповића. Са супругом Радојком имао је дјецу: Косару (1907), Добрилу (1925), и Ђорђа (1928).¹²⁸ Подигао је звоник уз цркву 1935-1937. године. Свештеник Стојан Станковић је, од стране усташких власти, био 4. августа 1941. године протјеран у Недићеву Србију. Најприје је 10. јула 1941. године ухапшен у своме дому у Чечави, а затим 12. јула 1941. године заточен у Цапрагу код Сиска, гдје је било сабиралиште

¹²³ Архива Манастира Високи Дечани, *Акта Управе Монашке школе у Високим Дечанима (1930)*, Јеромонах Василије Станковић Управи Монашке школе у Високим Дечанима да му се изда диплома-сведочанство, 16/29. април 1930. године.

¹²⁴ Исто. Диплома му није издата, јер каже: „услед опште узбурканости у зони ратној сведоцбе нисам добио“.

¹²⁵ Радмила Радић, Момчило Исић, *Српска Црква у Великом рату 1914-1918*, Београд-Гацко 2014, стр. 541.

¹²⁶ Архив СПЦ, *Књига православног свештенства Краљевине Југославије I*, бр. 18. Уп. *Индекс свештенства Епархије зворничко-тузланске*, стр. 164, бр. 215. (Василије Станковић)

¹²⁷ М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 52.

¹²⁸ Архив СПЦ, *Књига православног свештенства Краљевине Југославије I*, бр. 78.

Парох чечавски Стојан Ђ. Станковић (1899-1969)

Поп Стојан као пензионер са попадијом Радојком, Теслић 1960. г.

за већи дио српских православних свештеника који су са породицама преко жељезничких композиција присилно слати на исток. Вратио се у родно мјесто након завршетка рата. Тада је затекао срушени храм и звоник који је одолио рушилачкој бестијалности хрватско-муслиманских усташа 1943. године, онај исти који је подигао прије рата. Локални комунистички вођи су у њему видјели класног непријатеља, тако да је 1950-1951. годину провео на робији у Тузли. Сматрали су како је „доста популаран и да има утицаја на масе“.¹²⁹

¹²⁹ Вељко Ђурић Мишина, *Летопис Српске православне цркве 1946-1958; Време патријарха Гаврила (1946-1950) и патријарха Викентија (1950-1958)*, књ. 1, Книн-Београд 2000, стр. 409-410; Саво Б. Јовић, *Утањичена Црква – страдање свештенства Српске православне цркве од 1945. до 1985. године*, Изабрана дела, књ. 5, Београд 2012, стр. 201. Године 1950. свештеник Стојан Станковић је осуђен на двије године затвора, а Душан Поповић, парох у Милошевцу, на девет мјесеци.

П О Д А Ц И
ПРОГНАНИМ СВЕШТЕНИЦИМА

1/ **СТОЈАН Ђ. СТАНКОВИЋ**, свештеник, парох чечавски, архиепископско-намесништво добојско, епархија зворничко-тузланска.

Ухапшен у свом парохијском стану у Чечави у четвртак 10 јула 1941 године и заједно с породицом одведен у срески затвор у Теслић, а 12 јула 1941 године на Петров-дан интерниран у исељенички логор у Цапрагу код Сиска. 4 августа 1941 године у понедељак прогнан са породицом као и остало свештенство у Србију /Аранђеловац/.

2/ Као и већина српског православног свештенства у крајевима преко Дрине и Саве ни ја нисам имао никада намере, да напуштам своју парохију и поверену ми паству, макар и највећи прогони наступили. Дошао сам, дакле, у братску Србију не по својој вољи, него као прогнаник силом усташке разбојничке банде, која је у т.зв. независној држави хрватској имала главну реч. Моје село Чечава познато је по своме патриотском фанатизму и на њега су се усташе највише били и окомли. У месецу мају т.г. ово моје село било је најбруталније претрешено од стране усташа, који су тражили оружје и муницију пребијајући успут и застрашавајући мирно становништво. Мене са мојих двадесет најугледнијих домаћина отерали су у срески затвор као таоце, да будемо као јамци за оружје и четнике. Након седам дана пуштени смо када су се уверили да је у селу све мирно. У међувремену до мога одласка није било у мојој парохији смртних случајева, које би произроковали усташе, само су свакодневно претили, да се то четничко гнездо /Чечава/ има растурити.

10 јула т.г. касно увече дошли су чиновници Среског начелства у пратњи око двадесет усташа до зиба наоружани мојој кући, у којој се ја нисам налазио тај час, јер сам био код копаца на својој њиви; мене су позвали кући и код куће саопштили да у року од пола часа морам са породицом да напустим дом. Тако је и било. Отерали су нас у срески затвор у Теслић, где сам нашао још дотераних-затворених свештеника из нашега среза, 12 јула т.г. пошли смо из Теслића за Цапраг, а 13 смо предани у исељенички логор.

О животу у Цапрагу биће речи у посебно приложеном извештају за цело намесништво трнавско у Чачку.

Парох чечавски,

Чачак, 28.VIII.1941 године.

Свештеник Стојан Ђ.Станковић, с.р.

Тачност преписа са оригиналом оверава:

В.д. Главног Секретара
Светога Архиепископског Синода
Протојереј-ставрофор

Члан Великог Црквеног Суда,

Изјава свештеника Стојана Станковића дата у Патријаршији у Београду о томе како је протјеран са своје парохије од усташа, 28. август 1941. године

ДРЖАВНА КОМИСИЈА ЗА ВЕРСКА ПИТАЊА
ПРИ ПРЕДСЕДНИШТВУ ВЛАДЕ ФНРЈ

Пов. Бр. 19

8 маја 1951 год.

Београд

ПРЕДСЕДНИШТВУ ВЛАДЕ ФНРЈ
МИНИСТРУ-ГЕНЕРАЛНОМ СЕКРЕТАРУ

БЕОГРАД

У прилогу Вам достављамо акт Српске православне патријаршије бр. 207 од 26 децембра 1950 године, који спроводе акт православног епископа Зворничко-тузланског и молбу парохијана парохије чечавске, МНО Чечави-Теолић, НР БиХ, упућену другу Маршалу, а којом моле да се ослободи затвора њихов свештеник Стојан Станковић.

На основу молбе као и прикупљених података ова Комисија је мишљења да би свештеника Стојана Станковића требало условно пустити на слободу.

Смрт фашизму-Слобода народу!

Прилога 4

Претседник,
Мирко Ђуковић
Мирко Ђуковић

I. Плов. 57. 344
6-VI-1951

Други

МИРКУ ЂУКОВИЋУ
председнику Државне комисије за верска питања

Београд

Повратком акта Министарство унутрашњих послова ФНРЈ нас је известило да је Министар унутрашњих послова НР Босне и Херцеговине Јонко Биљачић о питању на сталовни отпус СТАНКОВИЋ СТОЈАН, свештеник из села Чебава. О предјави се извештава.

Смрт фашизму - слобода народа !

Министар Владе ФНРЈ
Генерални секретар

Иљубодраг Ђурић
(Иљубодраг Ђурић)

Државна комисија за верска питања о пуштању на слободу свештеника Стојана Станковића, 8. мај 1951. г.

Свештеници од 1960. године до данас

Ранко Јотић (1960-1966)

Рођен је у Дервенти 24. фебруара 1915. године. Рукоположен је у чин ђакона 9/22. септембра 1954. године, а сутрадан у чин презвитера. Пензионисан је 15. октобра 1967. године. Упокојио се у Дервенти 14. октобра 1970. године.¹³⁰

Овај свештеник је заслужан због покретања обнове порушеног храма у Другом свјетском рату 1963. године, када је, упркос политичкој и идеолошкој репресији, издејствована дозвола да се са грађевинским радовима отпочне.

Тешо Спасојевић (1966-1970)

Рођен је у Угљевiku 20. фебруара 1943. године. Призренску богословију је завршио 1964. године. Рукоположен је за ђакона 23. августа, а сутрадан 24. августа 1966. године рукоположен је у чин презвитера од стране епископа зворничко-тузланског Лонгина Томића.¹³¹

Отац Тешо Спасојевић је најприје изградио са побожним мјештанима мању капелу поред звоника и порушене цркве гдје су се одржавала богослужења. Због слабашне капелице био је у немилости код комуниста који су измишљали разлоге да му пакосте, измишљајући сасвим баналне разлоге, као нпр. недостатак грађевинске дозволе.¹³²

За његово вријеме настављено је са обновом, а храм је освештан на Спасовдан 1968. године. Након парохије чечавске, од 1. децембра 1970. године постављен је за пароха у Модричи.

Саво Кнежевић (4. децембар 1970 – септембар 1973)

Рођен је 27. јануара 1951. године у Толиси. Завршио је Богословију у Сремским Карловцима 1969. године. Рукоположен је у чин ђакона 9. новембра, а сутрадан, 10. новембра 1970. године у чин презвитера од стране епископа зворничко-тузланског г. Лонгина.¹³³

Покренуо је са Црквеним одбором поновну стручну изградњу и обнову чечавског храма, који је претрпио посљедице разорног земљотреса који је погодио Бањалучку регију. Завршио је градњу парохијског дома који је започет у вријеме његовог претходника.¹³⁴

Послије 1973. године службовао је на парохијама у Врућици и Теслићу. Епископ зворничко-тузлански г. Василије Качавенда одликовао га је правом ношења напрсног крста, тј. чином протојереја-ставрофора 1997. године. Одликован је Орденом Св. Саве II степена од стране Светог Архијерејског Синода СПЦ и Орденом Немањића од стране Владе Републике Српске.

¹³⁰ *Индекс свештенства Епархије зворничко-тузланске*, Ранко Јотић, стр. 286.

¹³¹ *Индекс свештенства Епархије зворничко-тузланске*, Тешо Спасојевић, стр. 287.

¹³² М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 54.

¹³³ *Индекс свештенства Епархије зворничко-тузланске*, Саво Кнежевић, стр. 306.

¹³⁴ М. Симић, *Духовни изглед...*, стр. 54.

Михајло Миловановић (19. август 1974 – 15. новембар 1981)

Рођен је 1950. године у Доњем Жабару.

Предводио је и старао се око довршетка новог храма у Чечави, а који је и освештан 3. октобра 1976. године.

Милорад Симић (15. новембар 1981 – 15. мај 2002)

Родом из Козила код Блатнице, дана 15. маја 2002. године одлази у инвалидску пензију.

Недељко Пришић (15. мај 2002 – 1. септембар 2002)

Рођен је у Милином Селу код Лопара 25. марта 1958. године. Богословију у Сремским Карловцима је завршио 1981. године. У чин ђакона је рукоположен 27. септембра, а у чин презвитера 4. октобра 1981. године. Одликован је правом ношења напрсног крста од стране епископа Василија, зворничко-тузланског 13. октобра 2004. године.

Опслуживао је парохију чечавску као парох у сусједној Растуши.

*Протојереј-ставрофор Саво Кнежевић,
парох у Чечави (1970-1973)*

*Протојереј-ставрофор Недељко Пришић,
администратор парохије чечавске (2002)*

Садашњи парох чечавски, протојереј-ставрофор Драган Ерић

Драган Ерић (од 1. септембра 2002. до данас)

Рођен је у Осмацима 6. априла 1975. године. Школовање које је започео у Тузли (Електротехнички школски центар) морао је да прекине услед ратних дејстава, а довршио га је у Београду 1993. године у Електротехничкој школи „Никола Тесла“. Дипломирао је Православном богословском факултету Универзитета у Београду 2000. године. Рукоположен је у чин ђакона 13. јуна, а у чин презвитера 16. јуна 2002. године од стране Његовог Преосвештенства Епископа зворничко-тузланског г. Василија. Садашњи епископ зворничко-тузласки г. Хризостом Јевић га је одликовао правом ношења напрсног крста 25. марта 2015. године. Ожењен је супругом Данком и има синове Данета (2004) и Дамјана (2009).

Црква Рођења Пресвете Богородице у Чечави

Гробно мјесто чечавских свештеника Стојана (+ 1884) и Стевана Станковића (1853-1890)

Споменик погинулим Чечавцима у српским ратовима XX вијека – Први (1914-1918) и Други свјетски рат (1941-1945) и Одбрамбено-отаџбински рат (1992-1995)

Светосавски дом

Парохијска канцеларија, продавница свијећа и горионик

Наос Цркве Рођења Пресвете Богородице (поглед са запада, према иконостасу)

Наос Цркве Рођења Пресвете Богородице (поглед са истока, према хорској галерији)

Живопис у цркви

Часна трпеза у олтарском простору

ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ О ЧЕЧАВИ

О географском положају мјеста Чечаве и неким предањима

Село Чечава налази се у сливу ријеке Мале Укрине, која у Чечави изви-ре, а у селу Осредку у Велику Укрину увире. Земљиште није брдовито нити равно, већ таласасто, испрекидано мањим потоцима, поред ријеке Мале Укрине има понешто равних ораница.

Цијело село окренуто је својим нагибом према истоку. Земља је у неком предјелу плодна, а у неком неплодна (мршава). Има неких мјеста у брду врло плодних, али ради врло великог нагиба страдају од јаких бујица кад је љето кишовито, а има сасвим равних положаја поред ријеке Мале Укрине па су неплодни. У претежном смислу село Чечава је воћарски вредно. Воће врло добро успјева, јер надморска висина није прешла пет стотина метара.

Село Чечава граничи од истога са селом Растушом и Укриницом - од југа државном шумом Јаворовом до југозапада, а од југозапада и запада државном шумом званом „Чавка“, а од сјевера селом званим Осредак. Природну границу од запада до сјевера чини ријека Мала Укриница, у своме десном полу-кругу, а од запада до сјевера у лијевом полукругу граничи шумским вијенцем – шумом Чавком која чини границу између среза Прњаворског и Теслићког до ријеке мале Укрине око 2 km изнад њеног увора у Велику Укриницу.

У Чечеви има највише шиме бијелогорине, док у горњем дијелу њеном има помијешане јеле и бора.

(... ..)

И данас у општини Грку код Брода постоји село Чечавци у чијем је имену сачувана успомена на исељене Чечавце који су за вријеме куге побјегли из Чечаве. Друга група је прешла ријеку Саву и населила се у Славонији код Пожеге, гдје и данас то село носи име Чечавац. Дакле, Чечава је родила још два села и то: Чечавци (у Босни) и Чечавац (у Славонији, пошта Висић села).

Село Чечава је насељено доста ријетко. Становници су све Срби православне вјере; данас у Чечеви имају четири дома римокатоличка, који су се настанили на сјеверној граници села, дошавши на само државно шумско земљиште.

У Чечави народ понајвише слави као крсну славу Светог Великомученика Георгија. Осим тих најмногобројнијих свечара има и оних који славе Светог Оца Николу, Светог Јована, Светог Игњатију, Светог Стефана, Арханђеловдан, а само један дом слави свете Врачеве Кузмана и Дамјана (1. новембра). Крсна Слава слави се уочи славе и на сам дан Славе – више не.

(... ..)

Кроз село не пролазе важнији стари друмови, који су спајали својевремено старе центре и вароши. Постоје мјеста која се називају: „Стражбеница“,

„Краљичино гувно“, као успомене гдје су за вријеме турске управе биле карауле-страже. Село Чечава остало је пусто – давно усљед ратова, куге, глади – те је тадашње становништво избјегло, а на то тло доселиле су се опет избјеглице од разних зулума из Херцеговине, Санџака и из сусједних крајева. У засеоцима Чечаве прије 150-200 година биле су по двије-три куће, а данас ти засеоци броје по двадесет- тридесет домова.

У Укриници, која је добила има по ријеци Укрини што поред села протиче, постоји брдо звано „Градина“ гдје је била нека старовјековна тврђава, чији се трагови и данас могу видјети. У Чечави исто тако постоји једно „Црквиште“ на њивама званим „Црквине“. На њима и данас постоје два-три стећка (камена) о којима народна трдиција говори да је на том мјесту некад била црква (храм), која је једног дана омркнула, а није осванула, односно нестало је тога храма зато што је он често кађен тамјаном, па је преко ноћи некуд побјегао.

Постоји мјесто звано „Збориште“, ту се народ давних времена сабирао на молитву у склонитом и шумом обраслом предјелу. Ту гдје се народ Богу молио био је један од храстовине велики крст усађен у земљу и висок око шест метара, иначе упропаштен у времену Првог свјетског рата. Ту се одржавала молитва једанпут годишње и то на Видов-дан. Сада је то мјесто искрчено и заорано. И ја сам у дјетињству био много пута на „Зборишту“ на Видовдан, а службу је вршио поп Јеврем Станковић.

„Краљичино гувно“ је у засеоку „Плани“ на врху једног брда. Читао сам у неком часопису (сад се не сећам којем) сљедеће: Кад се женио Бан, посало је свога војводу (ваљда Гргура) да му доведе „невјесту“ из „равних предјела“. Тај Банов посланик отишао је са пратиоцем и довео је Бану „Невјесту“ а као про-тууслугу за то дао му је „на уживање“ село Чечаву у област усорској. Уживалац Чечаве (ваљда Гргур) позвао је Баницу (по народном „Краљицу“) у госте те је наредио да се на највишем вису у Чечави исијече шума у облику гувна (армана) – да с тог мијеста Баница види своју бановину – по имену „Краљица“ то мјесто је названо „Краљичино гувно“ – а са њега се види све до Саве, лијево и десно отвара се један диван хоризонт докле год очи могу да виде. Бан је у браку стекао два сина и једном дао име „Хрстуша“, а другом „Жарко“. Према Жарку сматра се да је село Жарковина добило име. Вјероватно да су „Винова главица“, „Виноградане“ и „Виноградић“ били засађени виновом лозом. Они су по свој прилици били својина Гргура Стипановића који је добио Чечаву „на уживање“, а и данас ти предјели пружају добре услове за културу винове лозе.

(Стојан Станковић, *Љетопис чечавске парохије*, Дух српске Усоре, бр. 1, Теслић 1995, стр. 60-61)

Повеља бана Стјепана II Котроманића великом кнезу Гргуру Стјепанићу 1329/1330. године

Први писани помен мјеста Чечаве

У име Оца и Сина и Светога Духа. Ја Свети Гргур¹³⁵, а звани бан Стјепан, по милости Божијој господин свим земљама босанским и солским и усорским и Доњим Крајима и Хумске земље господин, и брат мој кнез Владислав, и дадосмо великом кнезу Гргуру Стјепанићу милост своју и нашу веру и душу и дадосмо му прво Чечаву, друго Храстушу, треће у Ненавишту Јакеш, четврто Воловић и пето Модрич.

То му дасмо за његову верну службу, тада када га посласмо пред нашом властелом по госпођу моју цару бугарском и у томе нам послужи право и верно. И ја бан Стјепан са братом мојим, с кнезом Владиславом та села наша дадосмо кнезу Гргуру Стјепанићу у веке векова њему и његовим потомцима, да му се то не порекне никада, ни њему ни његовим потомцима, а да га не упита Црква босанска, са свим дохоцима и све укупно.

А томе су сведоци добри Бошњани: тепчија Радосав и с братијом, Хлап и са братијом, Вук Штитковић војвода босански са братијом, Кнез Дабиша Бeroјевић са братијом, кнез Драгош Зориновић са братијом, од Загорја жупан Познањ Пурђић с братијом, од Неретве Вук Вучковић с братијом, од Раме кнез Остоја Прибојевић с братијом, од Думна војвода Богдан и с брајом, од Доњих краја жупан Породаш са братијом, од Усоре сведок Војко, војвода усорски и с братијом, кнез Витан Тихорадић и с братијом, и од Соли жупан Будош и с братијом, а од Треботића жупан Ивахн и с братијом, Гоисав Обрадовић и са братијом. А томе је пристав од двора Вукосав, син тепчије Радосава.

А ко би ово наше написано порекао, било од наших наследника или иноплеменик, да је проклет од Оца и Сина и Светога Духа и дванаесторице апостола и изабраних, да је Јуди Искаротском друг и да је причесник крви Божије¹³⁶, и да је проклет свим стварима небеским.

А ово је писао Прибисав дијак бана Стјепана који држаше од Саве до мора, од Цетине до Дрине.

(Јелена Мргић-Радојчић, *Повеља бана Стјепана II Котроманића великом кнезу Гргуру Стјепанићу 1329/1330*, Стари српски архив, књ. 3, Лакташи 2004, стр. 21-22)

¹³⁵ Незграпно писарско скраћивање, требало је да стоји: „Ја бан Стјепан наречени раб Светога Гргура“. Мисли се на Светог Григорија Богослова из Назијанза, заштитника средњовековне Босне и династије Котроманића.

¹³⁶ У пролијевању крви Божије, заправо у разапињању Господа Исуса Христа, прим. Р. Пилиповић.

Чечава у Опширном попису Босанског санџака из 1604. године

Село Чечава, припада Тешњу:

1. Баштина Бајезида, сина Јусуфовог;
2. Баштина Бајрамлије, сина Карагозовог;
3. Баштина Велије, сина Несуховог;
4. Баштина Махмуда, у посједу Мустафе, сина Абдулаховог;
5. Баштина Хранка, у посједу Хурема, сина Мустафиног;
6. Баштина Ђуре, у посједу Мехмеда, сина Несуховог;
7. Баштина Вукмана, сина Динковог;
8. Баштина Радосава, сина Милихниног;
9. Баштина Живка, сина Богушевог;
10. Баштина Милоша, у посједу Рајка Гргуrowог;
11. Баштина Стипана, у посједу Ђуре Милетиног;
12. Баштина Вукца, сина Марковог;
13. Баштина Његована, у посједу Радивоја и Вукице;
14. Баштина Радована, сина Милошевог;
15. Баштина Радоње, сина Радојевог;
16. Баштина Андријаша, сина Твртковог;
17. Баштина Ђуре, сина Твртковог;
18. Баштина Радосава, сина Ивановог;
19. Баштина Марка, сина Жарковог;
20. Баштина Павла, сина Петровог;
21. Баштина Божихне, у властитом посједу;
22. Баштина Ђуре, сина Радуловог;
23. Баштина пришлаца Матије;
24. Баштина Ђурице, сина Вукојевог;
25. Баштина Петра, сина Мартиновог;
26. Баштина Стипана, сина Вукојевог;
27. Баштина Гргура, у посједу његовог сина Радина;
28. Баштина Вучића, сина Оливировог;
29. Баштина Богдана, сина Мартиновог;
30. Баштина Богдана, сина Ивановог;
31. Баштина Вујице Радосављевог, у посједу Хусеина Абдулаховог;
32. Половина баштине Балије, сина Јунусовог;

кућа 31 по 250, 1 половина по 140.

(*Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine*, sv. III, obradila Amina Kupusović, Sarajevo 2000, стр. 341-342)

Село Савковићи, припада Усори:

1. Баштина Первана, сина Мехмедова, у посједу Радоја Иванкова;
2. Баштина Хусеина Враћакова, у посједу сина му Увејса;
3. Баштина Мемије, сина Шадијина, у посједу сина му Мурада;
4. Баштина Хусеина, сина Радичина, у посједу Јеринића Радинића;
5. Баштина Мехмеда, сина Абдуллахова, у посједу сина му Алије;
6. Баштина Мурата, сина Абдуллахова, у посједу сина му Первана;
7. Баштина Радосава Јањића, кнеза, у властитом посједу;
8. Баштина Вукца Иванова, у посједу сина му Марка;
9. Баштина Обрада Радојева, у посједу Радина Михајлова;
10. Баштина Прерада Вукдрагова, у посједу Вукаса;
11. Баштина Радоње Стипанова, у посједу Радисава Вујичина;
12. Баштина Радивоја Вукманова, у властитом посједу;
13. Баштина Јована, сина Милкова, у посједу Алексе Милунова;
14. Баштина Враћака Маркова, у посједу сина му Дамјана;
15. Баштина Вукдрага, сина Вујичина;
16. Баштина Радосава Вујичина, у посједу Радосава Вујичина;
17. Баштина Радивоја Драгишина, у посједу Радина Драгишина;
18. Баштина Вукдрага Ђурина, у посједу Обрада Ђурина;
19. Баштина Рајка, у посједу Радована Драгишина;
20. Баштина Милете, пришлага, у властитом посједу;
21. Баштина Махмуда, у посједу Радована, дошлага, сада у посједу Драгаша;
22. Баштина Остоје Вукашинова, у властитом посједу;
23. Баштина Вукашина Ненадова, у посједу Хасана Враћакова;
24. Баштина Вука Дејанова, у посједу сина му Војина;
25. Баштина Марка Радојева, у посједу Вукдрага Грубишина;
26. Баштина Радосава Вукасова;
27. Баштина Петра Маркова, у посједу сина му Ивана;
28. Баштина Вујице, сина Иванкова;
29. Баштина Радобрада, у властитом посједу;
30. Баштина Вукдрага Грубишина, у властитом посједу;
31. Баштина Павла Ивакова, у посједу Вука Грубчева;
32. Баштина Радосава, сина Вукманова, у властитом посједу.

кућа: 32 по 280

(*Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine*, Sv. I/2 (obradio Adem Handžić),
Sarajevo 2000, стр. 455)

Списак родова у Чечави према крсним славама

Свечари славе

Св. Јована: Костић, Драгић, Маглајац, Радоњић, Крунић

Славе Часне вериге Св. апостола Петра: Миловановић, Дењизи, Вуковић

Св. Трифуна: Пејић

Св. Симеуна Богопримца: Томић, Пајуновић, Пајић, Колобарић

Ђурђевдан: Ђукановић, Станковић, Микић, Милашиновић, Петковић, Гачић, Бјегојевић, Лукић, Дураковић, Тодоровић, Ђукић, Симеунчевић, Игњић, Продановић, Лазић, Михаиловић, Пајић, Евђенић, Савић, Поповић, Станојевић, Јотановић, Горичанац, Цвијић, Тешић, Вучић, Дујаковић, Ковачевић, Павловић, Бојић, Кршић, Благојевић, Ђекановић, Суботић, Васелић, Продић, Дамјановић, Филиповић, Томић, Бумбар, Стокић, Аџија, Пламинац, Мичић, Марић, Илић, Лучић, Малешевић, Васиљевић, Васић, Гајић, Стокић, Митровић

Св. Тому: Шућур

Св. Луку: Лазић

Св. Николу: Савковић, Мецић, Момић, Јокић, Перић, Пејичић, Милетић, Мајсторовић, Вукашиновић

Св. Игњатија Богоносца: Гачић

Св. Стефана: Вуковић, Девић, Симеунчевић, Ђекић, Микановић, Миличић, Дујић, Тодоровић, Михаиловић, Симић, Мишкић, Лазић, Видовић

Аранђеловдан: Антић, Пепић

Св. Иринеј и Св. Луп: Пејичић

У Чечави више нема следећих презимена: Маглајац, Бумбар, Пајић, Микић, Михаиловић, Павловић, Бојић, Аџија, Пламинац, Мичић, Мецић, Момић, Јокић, Миличић, Тодоровић

У Растуши и Осредку, што су данас засебне парохије живе: Суботић, Мишкић, Марић и Шућур.

(Шематизам православне митрополије и архидијецезе дабро-босанске за 1884–1886. годину, Панчево, 1886, стр. 60; са допунама и редакцијом пароха чечавског Драгана Ерића, протојереја-ставрофора)

Етнографски опис парохије чечавске 1887. године

Карактерологија Чечаваца и народни обичаји

Народ што живи у овоме крају, већином је здрав и крепак; има доста стараца, који су упамтили кад је ишао Кулин-капетан на Карађорђа и на Србију ратовати. Има у селу доста стараца, који знаду кад је била куга, и који су од ње боловали. Приповиједају, како су Крајишници силни били и зулуме чинили овдашњем народу; како су се хвалили кад су ишли на „Раца“, да ће, кад се отуд врате, довести собом доста робља и плијена и да ће Раца све до једног побити. А кад су се отуд враћали без пљачке говорили су: „Еј моја рајо, није оно Рац, већ горе, него Москов; вала, гдје нанишани, не промаша већ обара.“ Овдашња су села била на путу Крајишницима, кад су ишли на Србију, и тога времена доста је народ муке и зулума поднио кријући мал и чељад по шумама јер кад дође војска којој кући, сав би мал поклали и све однијели и поробили. Ништа се није смело проговорити против тога, јер онога времена отишла би прије глава човеку, него пјетлу.

Овдашњи народ говори јужним наречјем као и свуда по Босни, као: ђе-војка, дијете, вјера, - а има и доста турских ријечи. Одијело готове понајвише од лана и конопље, жене предугачке и ткају, па од тога беза праве кошуње и гаће. За стајаће кошуље купују памук; већином попрсје и рукаве свилом, мафезом црвеним и чивитним. Мушки носе црвене шалове, које купују, а има их више, што носе фесове. Има и сада по гдјекоји старац, који носи велику кривну капу, и око ње црни шал, али сад мало, а у старо су вријеме сви тако носили. На прсима носе од чохе џемадане, ђечерме и фермане, извезене гајтанима; мрке гуње од сукна, већином нашаране црвеним гајтаном; а црне и бијеле чакшире од сукна. На ногама шарене чарапе од вуне, које собом плету. Женске носе дугачку кошуљу од лана или памука много навезене; на глави жене имају крпу од беза, оптрачену црвеним мусулом и по њој око главе приквачају новце, старе цванцике, крсташе и друге старе ситне парице. Испод врата по прсима носе ђердане од новаца; носе дугачке црне и бијеле зубуне од сукње, начињене црвеним гајтанима и чохом. Носе шарене прегаче које саме израђују од вуне; дјевојке носе на глави фесове, неке и ките с парама, а неке онако сасвим просто без пара. На ногама имају шарене чарапе, али различите од мушких, и опанке, који се праве у Тешњу и којима кажу: плетењаци.

(... ..)

Народ је овдје сав све сам Србин православне вјере; нема ни једног ни мухамедовца ни католика. Народ је побожан, али вјерује у многе гатке; кад кога заболи каже, да је награјисао, или му је други угатао, или светац наудио. Трчи на мах тражити помоћ код гатара; вјерује у записе, пише амајлије; па се на смрт разболи, опет мисли, да му је неко учаратао, па троши паре у беспослицу. Држи се старих обичаја, не трпи ни од кога савјета, спомиње ста-

ро вријеме као је добро било и како су године добро рађале, а како је био мали данак; гата о великим празницима, каква ће године бити, добра или рђава: кад на Божић пада снијег, биће родна година; кад је на Божић магла, родиће жир; кад је на Божић југово или киша, издаће година; кад је о Крстову, о Богојављењу и о Светом Сави студен или лед, биће родна година; кад је уочи светог Трифона облачно, родиће крушке и јабуке: тад сву ноћ међед игра, весли се, што ће имати довољно воћа и хране, – а кад је ведро, не излази из бабуре, већ тугује што ће издати воће. Кад је лијепо на Тодорову суботу, прву Часног поста, биће лијепо време о свима годовима преко цијеле године; кад на велики петак пада киша, биће кишна година. Кад на Ђурђев-дан киша пада, издаће година.

Добре су врлине овдашњег народа, што је постојан у вјери, простодушан, поверљив, весео, дружеван и гостољубив. Прије је било много више имућних и вриједних газда, но сад их мало има. Највиши узрок, што свијет опада и сиромаши јест диоба; многе се задруге раздјељују, али има и данас још прилично задруга, у једној кући по 30 и по 20 чељади. У којој је кући мање од 10, ту не могу живити од сиромаштине. Љети радо иду цркви а прилично и зими. У љето су више зборови, гдје долази мноштво свијета, највећи збор је на Малу Госпојину, тада долази из три котара на збор људи и може их се сасати по двије три хиљаде душа. Ту се веселе, пјевају, играју, младићи се бацају камена, скачу скока јуначкога, момци загледају дјевојке, а дјевојке момке, и ту се бегенишу. Ту су још ови зборови: на Св. Саву, на Мученике, на Цвијети и на Спасов-дан; тад обнашају Литију по пољани. Даље, на Јовањ-дан љетни и на Преображење. О овим празницима највише је свијета код цркве на Чечави; али све зборове надмашује збор о Малој Госпојини јер је тада храмовна слава. И још о другим осим ових поменутих правника долази прилично свијета на молитву. Када изиђу из цркве, пију око механције и око кавецције кафу и ракију, а гуслар пјева уз гусле. Ако кога запиташ: „Које си вјере? Што си?“ Сваки ће ти одговорити: „Ја сам Србин, српске вјере“. Не зна казати: „Ја сам Србин православне вјере, него српске“. Толико овдашњи народ своју српску народност чува и уважава и с вјером је сједињује.

(Јеврем Станковић, *Чечава с околицом и становницима својима – прилог познавању Босне*, Босанска вила – лист за забаву, поуку и књижевност, бр. 2 (1887), стр. 23-24)

Први поздравни говор парохијанима свештеника Јеврема Станковића, 1890. године

Први поздравни говор парохијанима

*Во имја Оца и Сина,
и свјатаго
Духа. Амин!*

Благочастиви Христијани и драга браћо!

Ви одавно чекасте и желисте, да видите мене као свог свештеника, у овом светом храму, ви изгледасте, има скоро година дана, кад ће опет овај свети храм и парохија Чечава, имати свог сталног свештеника, ви са веселим срцем очекивате, кад ћу вас једном благословити, као своје Богом чуване парохијане, и вјерне синове Православне Цркве. Но слава и хвала Господу Богу, ваше жеље су се, ето, испуниле.

Видим вас све данас и мале и велике искупљене у овом светом дому Божијем, ће радосним срцем и веселим погледом очекујете моју прву службу. Те нећу ни ја тајити да је такође и моја душа желила, и срце чезнуло, да се повратим што прије у овдашње мјесто, као свештеник српски, и да вам преподам благослов Свевишњег Творца неба и земље, и да исти примајући са њим такођер примите у ваша срца нову силу побожности, мира и слоге и љубави христијанске. Топлу жељу мог покојног дједа и оца, који су показивали за вас и за овај свети храм, показашу и ја као ваш свештеник, а њихов потомак, и уложићу све своје силе да што више користим Светој Цркви, српској школи, просвјети и напретку српског народа.

Љубав коју ми указасте, при мом доласку и ваш данашњи многобројни скуп, у ову Свету Цркву, и сад и увијек испуњаваће душу и срце моје, цијелог вијека мог остаће у вјечној успоми.

Поздрављам све вас од првог до најмањег, и старо и младо, и женско и мушко, сви мени мили и драги благочестиви Христијани моји! Чинећи то, прво је што желим уписати на срцима свију вас: да поштујете своју вјеру православну, и да чувате своју милу народност српску, а данашњи празник Св. неђеља и свети оци и сви Божији праведници и пророци, који се прослављају данашњим даном, у Светој Цркви православној, биће нам помоћници и заступници на сваком мјесту, у свако доба.

Славити празнике Господње и Свете Богоматере, угодника и свете теља, у цркву долазити, Богу се молити, цркви прилог доносити, примати тајну Светог Причешћа, чинити добро ближњем свом, подијелити кљасту и слијепу, утијешити и разговорити жалосног, биједном помоћи, гладног нара-

нити, жедног напојити, страног у дом примити, неразумног поучити - то је пут, који води у царство небесно. (Мат. гл. 5, ст. 3)

Чули сте драга браћо, да Свето Јеванђеље каже: „Љубите непријатеље ваше, благосиљајте оне, који вас куну, чините добро онима, који на вас мрзе, молит се Богу за оне, који вас гоне“. (Мат. гл. 5, ст. 44); Држите се добро ове свете јеванђељске поуке, и опраштајте један другом нанешене увриједе, „па ће и Отац небесни опростити вама согрешења ваша“. (Мат. гл. 6, ст. 14). Живите један с другим у миру, слози и љубави, а благослов Божији са свима вама пребиваће.

Радите марљиво и савијесно рад ваш, а што зарадите чувајте и штедите, немојте расипати у беспослицу имања вашег, јер сте чули шта каже пословица народна: „Радиша не наради, што штедиша не наштеди.“ Избјегавајте распру, свађу, не пијте преко мјере пиће, јер је пијанство корен свију гријехова, а и свети апостол Павле говори: „Не опивајте се пићем в немже јест блуд“. (Еф. гл. 2, ст. 18)

Заиста драга браћо, од пјанства нема горег зла на свијету, пјанац нема савјести, подобан је најгорој животињи, мрзи сам на се, што трезвен и не мисли, то ће пјан учинити. Од свих порока чувајте се као од живе ватре паклене.

Имајте сви на памети моје данашње ријечи и усвојите их као душевни дар од вашег свештеника. Љубите Бога, испуњавајте његове свете заповједи, живите у миру, слози и узајамној љубави и подпомагању, владајте се свагда онако као што приличи добрим и правим Христијанима.

Чинећи данас свој свима овакав поздрав, молим вас браћо именом Господа нашег Исуса Христа, и љубављу Светог Духа, долазите увијек у овај свети дом божји, да би нам молитва била угодна Богу и свецима; а Бог мира биће свагда са свима вама. Амин.

У Чечави, 23. децембра 1890.

Говорио
Јеврем Станковић
свештеник

(Јеврем Станковић, *Први поздравни говор парохијанима*,
Босанско-херцеговачки источник, бр. 8 (1891), стр. 350-351)

Посвета свештенику Јеврему Станковићу од Авда Карабеговића (1903)

Попу Јеврему Станковићу

*За будућност српске дјеце,
Жртвовати све си рад; –
Снагу, живот и богатство
И сву срећу, слатки над.*

*Подиг'о си школу свету
Тврд јој темељ ударио,
И што год си, оче, им'о
Све си њојзи поклатио.*

*Поред школе храм Талије,
Ђе се млада Српчад уче,
Приказиват' славу ђеда
Која сије попут луче...*

*Опјеват' ти добротинства,
Ту је моја, мала моћ,
Испред луче сунца јарког
Уклања се црна ноћ....*

*Ја не славим овдје њега,
Овом пјесмом што је вијем –
Већ величам пјесму своју
Са именом његовијем!...*

Пакрац (Славонија)

Авдо Карабеговић

(Босанска вила (1903), год. VIII, бр. 3, стр. 50)

Репортажа о Чечави у „Политици“ из 1939. године

Планинско село Чечава има 13 шиваћих машина, 3 радио апарата, читаоницу и неколико националних културних установа,

Али, у ово село Врбаске бановине може се доћи само – козјом стазом

Теслић, јуна

На једној узвишици изнад доњег тока реке Усоре, у срезу теслићком, простире се планинско село Чечава. Ово село се спомиње још 1323. године у једној повељи којом босански бан Стјепан и брат му Владислав награђују кнеза Гргура Стипановића, дајући му на поклон село Чечаву и још четири села у тадашњој области Усори.

И поред тога што је потпуно одвојено од осталог света, јер је овај крај скоро беспутан, у културно-просвјетном погледу Чечава је свакако најнапредније село у Врбаској бановини.

Највише заслуга за напредак села Чечава припада свештеничкој породици попа Стојана Станковића, пореклом Херцеговца, који је рукоположен за свештеника села Чечаве 1820. године. Поп Стојан Станковић који је умро 1884, прва је личност која покреће духовни живот својих парохијана. Мада спречаван од стране турских власти, поп Стојан успева да окупи око себе прве домаћине, које позива да „с Богом и народом“ подигну храм где ће се Богу молити. И у селу Чечави саграђена је 1865. прва српско-православна црква у овим крајевима.

У грађењу храма учествовао је син попа Стојана Станковића, поп Стеван Станковић, који је рукоположен 1853. и после очеве смрти наследио парохију. Попа Стевана је после смрти, 1890. године, наследио син поп Јеврем, који је успео да још 1882. године отвори у Чечави прву српску основну школу, у којој је он био први учитељ. То је уједно била прва српска конфесионална основна школа.

Отада у селу Чечави почиње плански рад. Поред попа Јеврема, учитељску дужност вршио је неколико године раније тада доста писмен сељак Јован С. Јотановић, који је и данас жив и чије су заслуге велике на просветном пољу. Први стручно образован учитељ у селу Чечави био је Светислав Стојисављевић, који ради споразумно са попом Јевремом. Године 1903. подигнута је нова школска зграда. После Светислава Стојисављевића, ређају се учитељи: покојни Ђорђе Бугарски, Душан Кострешевећ, Анка Милошевић, супруга покојног Ђорђа Бугарског, Михајло Поповић, Стево Стојановић и покојни Душан Малетић. Учители су већином били Војвођани.

По наређењу попа Јеврема, који је водио главну реч у селу, сви учители вршили су поред учитељске и остале корисне дужности. У току рада основано је певачко друштво, дилетантска глумачка дружина, Пододбор „Просвје-

те“, „Соко“ и још нека друштва. Дилетантска дружина села Чечаве која и данас постоји, приређивала је с успехом националне позоришне комаде по ближој и даљој околини.

Црквена општина подржавала је школу, цркву, учитеља и друштва.

Поред још 10 живих ђака Јована С. Јотановића, ово село са око 280 домова има преко 90% писмених житеља и важи за најписменије село у Врбаској бановини.

Пошто ни аустријске, а ни турске власти нису радо гледале наше националне јавне раднике, то је и поп Јеврем, одмах у почетку Светског рата био интерниран у Араду, где је 1916. године тешко оболео. Отпуштен кући, заслужни борац поп Јеврем умире 11. маја исте године у Чечави. Сахрањен је у црквеној порти, а народ му је из благодарности подигао леп надгробни споменик. Треба споменути да је поред попа Јеврема у почетку светског рата интернирано још 10 виђених домаћина из Чечаве. Школску, црквено-општинску и велику библиотеку попа Јеврема, као и осталу друштвену имовину, аустријске власти су заплениле и уништиле.

По ослобођењу, у село Чечаву долази из рата братић покојног јеврема јеромонах Василије Станковић, који прима парохију и почиње да скупља нове снаге за рад. Убрзо, јеромонах Василије успева да у Чечеви сагради Соколски дом, где се данас приређују разне забаве, посела, соколске вежбе и предавања. Премештен у Милошевац, Јеромонах Василије се убрзо разболео, вратио се у Чечаву и ту умро 1. октобра 1933. године.

Одмах после ослобођења у Чечави је основано соколско друштво г. Мика Мајсторовић, сестрић покојног попа Јеврема. Г. Мајсторовић је сада приватни чиновник, али овај вредан поборник соколске мисли основао је и Соколско друштво у Теслићу.

Од 1913. године у селу врши дужност учитељица Зорка Јотановић, ћерка покојног попа Јеврема, коју сељаци много цене ради њених заслуга на општем народном просвећивању.

Сада је свештеник у селу Чечави г. Стојан Станковић, син покојног Ђорђа Станковића, другог брата попа Јеврема. Ђорђе је био познати задругар, народни гуслар и тајни члан Народне одбране. Поп г. Стојан Станковић с успехом наставља рад својих претходника.

Село Чечава дало је до сада пет свештеника, једног учитеља, шест средњошколаца, 27 „Привредникових“ питомаца и разних предузетника, међу којима се налазе три самостална трговца и један грађевински предузимач – предузеће „Чечава“ у Београду. Заузимањем свештеника г. Станковића у Чечави је 1930. године подигнута нова дворазредна основна школа.

Поред двојице првих добровољаца, предратних бегунаца – г. Јакова Петковића, витеза Карађорђевог звезде, сада трговца у Теслићу и Глигора Продановића, који је погинуо као добровољац у рату – Село Чечава дало је још 14 добровољаца. Аустријанци су пре рата село Чечаву звали „Мали Београд“, чиме су вероватно хтели да иронишу јаку националну свест овог напредног села.

Многе старије и млађе жене и девојке свршиле су домаћичке и стручне течајеве за шивење. У Чечави данас има 13 шиваћих машина и три радио апарата. Сеоска читаоница дневно прима многе дневне листове и часописе.

Али поред свеколиког напредка на културно-просветном пољу Чечава много трпи и то не ради слабе структуре тела и нерационалне обраде земље, већ због немања комуникација са суседним селима и варошима. А ово напредно и заслужно село требало би везати са осталим светом бар једним скромним колским путем. Јер у Чечаву је немогућно доћи друкчије сем пешице или на коњу.

Вук Јеловац

(В.[Вук] Ј.[Јеловац], *Планинско село Чечава има 13 шиваћих машина, 3 радио-апарата, читаоницу и неколико национално-културних установа*, Политика, год. XXXVI, бр. 11168, 6. јул 1939. године, стр. 14.)

**Изјава Стојана Станковића, протјераног свештеника од стране
усташких власти, дата у Патријаршији Српској у Београду
28. августа 1941. године**

Теслићки срез

ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКА ЕПАРХИЈА
Препис

**ПОДАЦИ
О
ПРОГНАНИМ СВЕШТЕНИЦИМА**

1/ СТОЈАН Ђ. СТАНКОВИЋ, свештеник, парох чечавски, архијерејско намесништво добојско, епархија зворничко-тузланска.

Ухапшен у свом парохијском стану у Чечави у четвртак заједно с породицом одведен у срески затвор у Теслић, а 12. јула 1941. године на Петров-дан интерниран у исељенички логор у Цапрагу код Сиска. 4. августа 1941. године у понедељак прогнан са породицом као и остало свештенство у Србију / Аранђеловац/.

2/ Као и већина српског православног свештенства у крајевима преко Дрине и Саве ни ја нисам имао никада намере, да напуштам своју парохију и поверену ми паству, макар и највећи прогони наступили. Дошао сам, дакле, у братску Србију не по својој вољи, него као прогнаник силом усташке разбојничке банде. Моје село Чечава познато је по своме патриотском фанатизму и на њега су се усташе највише били окомили. У месецу мају т. г. ово моје село било је најбруталније претрешено од стране усташа, који су тражили оружје и муницију пребијајући успут и застрашивајући мирно становништво. Мене са мојих двадесет најугледнијих домаћина отерали су у срески затвор као таоце, да будемо као јамци за оружје и четнике. Након седам дана пуштени смо када су се уверили да је у селу све мирно. У међувремену до мога одласка није било у мојој парохији смртних случајева, које би проузроковали усташе, само су свакодневно претили, да се то четничко гнездо /Чечава/ има растурити.

10. јула т. г. касно увече дошли су чиновници среског начелства у пратњи око двадесет усташа до зуба наоружани мојој кући, у којој се ја нисам налазио тај час, јер сам био код копача на својој њиви; мене су позвали кући и код куће саопштили да у року од пола часа морам да напустим дом. Тако је и било. Отерали су нас у срески затвор у Теслић, где сам нашао још дотераних свештеника из нашег среза. 12. јула т. г. пошли смо из Теслића за Цапраг, а 13. смо предани у исељенички логор.

О животу у Цапрагу биће речи посебно у приложеном извештају за
цело намесништво трнавско у Чачку.

Чачак, 28.VIII. 1941. године

Парох чечавски,

свештеник Стојан Ђ. Станковић, с. р.

Тачност преписа са оригинала оверава:

В. д. Главног Секретара

Светог Архијерејског Синода

Протојереј-ставрофор

(потпис нечитак)

Члан Великог Црквеног Суда

**Управа државне безбједности о „политичкој подобности и држању“
ухапшеног свештеника Стојана Станковића, 14. априла 1951. године**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
УПРАВА ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Број 99

14.IV 1951. год.

Београд

ДРЖАВНОЈ КОМИСИЈИ ЗА ВЕРСКА ПИТАЊА
При Председништву Владе ФНРЈ

Везом на Ваш допис бр. 364 од 23. I 1951. године, а по питању молбе парохијана чечавске парохије, коју су упутили другу Маршалу ради амнестије свештеника из села Чечаве СТАНКОВИЋ СТОЈАНА, шаљемо Вам податке за истог:

За вријеме бивше Југославије као свештеник живио је у селу Чечави. У то вријеме био је присталица ЈНС и као такав се истицао. Иступао је на јавним зборовима. Још за вријеме старе Југославије био је заклетни четник.

Капитулација бивше Југославије затекла га је у селу Чечави. Успоставом НДХ интерниран је са породицом у Србију, гдје је остао све до ослобођења. За вријеме боравка у Србији истицао се као присталица четничког покрета, кретао се у друштву четника и одржавао зборове и службу у цркви по њиховом налогу.

По повратку у село Чечаву 1945. године одмах почиње непријатељски дјеловати и ширити четничку пропаганду међу масама. као непријатељ се нарочито активизирао у свом раду последице изласка резолуције ИБ-а. Као непријатељ, а посебно као свештеник ометао је спровођење привредних и политичких мјера на овом терену. Доста је популаран и има утицаја на масе. Ради свог непријатељског дјеловања ухапшен је у марту 1950. године и сада се налази на издржавању казне у Тузли.

Његово држање, према подацима, је добро, као радник је добар, а у културном животу се истиче међу осталим осуђеницима.

Његова ћерка Косара је такођер ухапшена 1950. године као непријатељ на линији ИБ. Још 1949. године ради непријатељског деловања избачена је са факултета у Београду.

Смрт фашизму – Слобода народу!

Генерал-мајор
/Биљановић Војо/

ДРЖАВНА КОМИСИЈА ЗА ВЕРСКА ПИТАЊА
при Председништву Владе ФНРЈ

Пов. број 19

19-IV-1951

БЕОГРАД

БИБЛИОГРАФИЈА

I Необјављени извори

Архив Српске Православне Цркве, Београд
Фонд Комисија Св. Арх. Синода за прикупљање података о страдању Срба на окупираним територијама, Срез Теслић, 1941-1943

Књига православног свештенства Краљевине Југославије I, бр. 18 (Василије Станковић) и бр. 78 (Стојан Станковић)

Библиотека Епархије зворничко-тузланке, Бијељина

Старе књиге парохије чечавске (XVIII, XIX и прва XX половина вијека)

Редни бројеви: 37, 64, 68, 295, 371, 405, 408, 467, 468, 490, 530, 562, 568, 589, 590, 599, 600, 604, 670, 715, 723, 753 и 790.

Архива Епархије зворничко-тузланске, Бијељина

Индекс свештенства Епархије зворничко-тузланске (Василије Станковић, Стеван Душанић, Саво Илић, Стојан Станковић, Бранко К. Поповић, Ранко Јотић, Тешо Спасојевић, Никола Мандић, Саво Кнежевић)

Архив Српске Академије наука и уметности, Београд

Фонд проте Стеве Димитријевића, Свештеници бањалучко-бихаћске митрополије који су поmrли усљед интернисиња и таоштва за вријеме рата 14435/119.

Архива манастира Високи Дечани

Фонд Монашка школа, Акта Управе Монашке школе (1930)

II Објављени извори

1) Опште збирке

Eusebius Fermedžin, *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum inseris editorum documentorum insertis ab anno 925. usque ad annum 1752, Zagrabiae* 1892.

Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae, conscinnata studio Stephani Katona, pars I, Colocae 1800.

Illyrici sacri, tomus quartuus, Ecclesiae suffraganeae metropolis spalatensis, auctore Daniele Farlato, Venetiis 1769.

Fra Nikola Lašvanin, *Ljetopis*, priredio Ignacije Gavran, Sarajevo 1981.

Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine, Sv. I/1 (obradio Adem Handžić), Sv. I/2 (obradio Adem Handžić), Sv. II (obradila Snježana Buzov, priredila Lejla Gazić), Sv. III (obradila Amina Kupusović), Sarajevo 2000.

Sidžil tešanjskog kadiluka (1740-1752), prijevod i obrada Hatidža Čar-Drnda, Sarajevo 2005.

Српска православна црква у Првом светском рату, одабрана документа, приредио Радован Пилиповић, Београд 2014.

2) Црквени шематизми

Шематизам православне митрополије и архидијецезе дабро-босанске за годину 1882, Сарајево 1882.

Шематизам православне митрополије и архидијецезе дабро-босанске за годину 1883, Сарајево 1883.

Шематизам православне митрополије и архидијецезе дабро-босанске за 1884–1886. годину, Панчево 1886.

Први шематизам православне српске митрополије Бањалучко-Бихаћке за годину 1901, Бања Лука 2001. (фототипско издање).

I Шематизам Православне Српске Митрополије Бањалучко и Бихаћке за годину 1911, Бања Лука 1912.

III Шематизам Српско–православне Епархије Бањалучке и Бихаћке за годину 1923, Бања Лука 1924.

Шематизам Источно-православне Српске Патријаршије по подацима из 1924. године, издање Св. Арх. Синода, Сремски Карловци 1925.

3) Пописи становништва

Štatistika miesta i pučanstva Bosne i Hercegovine prema popisu od 16. juna 1879, Sarajevo 1880.

Штатистика мјеста и житељства Босне и Херцеговине по попису народа од 1. маја 1885, Сарајево 1886.

Резултати пописа житељства у Босни и Херцеговини од 27. септембра 1910, Сарајево 1912.

III Монографије, чланци и расправе о Чечави, Усори и шире

Pavao Anđelić, *O usorskim vojvodama i političkom statusu Usore u srednjem vijeku*, Prilozi instituta za istoriju, br. 13, Sarajevo 1977, стр. 17-45.

Петар М. Богуновић, *Из усорског краја и околине (историја, традиција, значај, положај)*, Сарајево 1937, репринт издање: Теслић 2000.

Драгиша Васић, *Добој и Тешањ уочи и у вријеме аустро-угарске окупације 1878. године*, Гласник удружења архивских радника Републике Српске, бр. 3, Бања Лука 2011, стр. 107-118.

Драгиша Васић, *Историјски коријени насеља и топономастичке одлике теслићког краја*, Гласник удружења архивских радника Републике Српске, бр. 6 (2014), стр. 89-107.

Драгиша Д. Васић, *Теслић и околина у вријеме трансформације феудализма у капитализам (1878-1941)*, Бања Лука 2014.

Milan Vasić, *Etnička kretanja u Bosanskoj Krajini u XVI vijeku*, Godišnjak društva istoričara BiH, XIII, Sarajevo 1962, стр. 233-250.

J. Vašica, J. Vajs, *Soupis staroslovanských rukopisů Narodního musea v Praze*, Praha 1957.

Владимир Вукашиновић, *Детлачки молитвослов – зборник*, у: *Детлачки евхологион (фототипско издање) – коментари*, Београд-Бања Лука-Бијељина 2011, стр. 13-36.

Васо Глушац, *Истина о богомилима*, Београд 1945.

Васо Глушац, *Пријатељски односи између „Цркве српске“ и „Цркве босанске“ у средњем веку*, Гласник СПЦ (1946), стр. 181-182.

Васо Глушац, *Каква је била „Црква босанска“ у средњем веку?*, Гласник СПЦ (1948), стр. 331-335.

Рајко Њато, Здравко Маријанац, Бања Врућица. *Географско-балнеолошко-туристичка монографија*, Бања Лука 1996.

- Игор Гојић, *Православни храмови Теслића*, Теслић 2007.
- Јован Душанић-Липљански, *Прибинић – место у Републици Српској*, Београд 2006.
- Јован Душанић-Липљански, *Хроника српског села у Босни (Прибинић-Република Српска)*, Београд 2007.
- Светозар Душанић, *Самртни и погребни обичаји православних Срба у Усори*, Хришћанско дело, св. 4 (1938), посебан отисак, Скопље 1938.
- Светозар Душанић, *Српска школа у Теињу*, Развитак, бр. 6 (1938), Бања Лука 1938, стр. 179-182.
- Светозар Душанић, *Погибија Милић Харамбаше*, Развитак, бр. 5 (1940), стр. 151-156.
- Борка Ђурђевић, *Библиотеке Теслића и околине*, Теслић 2013.
- Борка Ђурђевић, *Богомир Ђукић – прилог за библиографију*, Теслић 2013.
- Е(пископ) Ј(ефрем), *Манастир Липље*, Бања Лука 1992.
- В(ук) Ј(еловац), *Планинско село Чечава*, Дух српске Усоре, бр. 1, Теслић 1995, стр. 80-82. = В. Ј. *Планинско село Чечава има 13 шиваћих машина, 3 радио-апарата, читаоницу и неколико национално-културних установа*, Политика, год. XXXVI, бр. 11168, 6. јул 1939. године, стр. 14.
- Авдо Карабеговић, *Попу Јеврему Станковићу*, Босанска вила (1903), год. VIII, бр. 3, стр. 50
- Алекса Касаповић, *Парлози – пола вијека школе*, Бања Лука 2009.
- Алекса Касаповић, *Шњеготина Горња уз 60 година школе*, Бања Лука 2010.
- Алекса Касаповић, *Липље – село и школа*, Бања Лука 2012.
- Душан Кашић, *Манастир Св. Николе Озрен*, Тузла-Београд 1982.
- Манастир Ступље*, Бања Лука 1998.
- Modriča sa okolinom i prošlosti*, Modriča 1986.
- Јелена Мргић-Радојчић, *Повеља бана Стјепана II Котроманића великом кнезу Гргуру Стјепанићу 1329/1330*, Стари српски архив, књ. 3, Лакташи 2004.
- Јелена Мргић-Радојчић, *Доњи Краји, Крајина средњовековне Босне*, Београд-Бања Лука 2002.
- Јелена Мргић-Радојчић, *Северна Босна 13-16. век*, Београд 2008.
- Јелена Мргић-Радојчић, *Жупе и насеља „земље“ Усоре*, Југословенски историјски часопис, бр. 1-2, Београд 2000, стр. 27-41.
- Narodne pjesme bosanske i hercegovačke*, skupio Ivan Franjo Jukić Banjolučanin i Ljubomir Hercegovac (Fr. Gr. Martić), izdao o. Filip Kunić Kuprješanin, sv. I, *Pjesme junačke*, Osiek 1858.
- Miroslav Niškanović, *Porijeklo stanovništva tešanjskog kraja*, poseban otisak iz: Glasnika Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, Etnologija, Nova serija, sv. 41/42, 1987/1988, Sarajevo 1987.
- Бранко Перић, *Чечава – село у Републици Српској*, Нови Сад 1996.
- Василије Б. Перовић, *Сећања на Цапрашки логор*, Гласник СПЦ (1959), стр. 147-149.
- Бошко Н. Петровић, *Тајне око Тајна, историја-привреда-занимљивости-проза*, Теслић 2000.
- Тодор Пиштељић, *Средњовековна босанска црква и стејци*, Гласник СПЦ (1969), стр. 67-70.
- Тодор Пиштељић, *Средњовековна босанска црква*, Гласник СПЦ (1970), стр. 205-209.

Милорад Симић, *Духовни изглед села Чечаве*, Дух српске Усоре, бр. 3-4 (1997), стр. 43-55.

Вукашин Сировина, *Прошлост и насеља града Добоја*, Добој 1938.

Владислав Скарлић, *Подаци о грађењу неколико српско-православних цркава у Босни (по извјештајима аустријског генералног консулата у Сарајеву)*, Братство (1931), бр. 2-3, стр. 35.

Osman Sokolović, *Tešanj prije tri stoljeća (1639-1642)*, preštampano iz kalendara „Narodna uzdanica“, Sarajevo 1942.

Момчило Спасојевић, *Хајдук Милић у легенди и збиљи*, Дух српске Усоре, бр. 3-4, Теслић (1997), стр. 92-98.

Момчило Спасојевић, *Књишка баштина тешањских Срба*, Дух српске Усоре, бр. 3-4 (1997), стр. 135-141.

Момчило Спасојевић, *Шњеготина, прошлост-људи-живот-обичаји*, Бања Лука 2005.

Љубица Срдић, *Манастир Ступље – стручни рад*, Бања Лука 1998.

Јеврем Станковић, *Чечава с околицом и становницима својима – прилог познавању Босне*, Босанска вила – лист за забаву, поуку и књижевност, бр. 2 (1887), стр. 22-24; бр. 3 (1887), стр. 41-44.

Јеврем Станковић, *Први поздравни говор парохијанима*, Босанско-херцеговачки изворник, бр. 8 (1891), стр. 350-351.

Јеврем Станковић, *Светосавска прослава са првом бесједом и забавом у корист српске школе и сиромашних ђака у селу Чечави, котар и протопрезвитерат тешањски, 14. јануара 1893. године*, Босанско-херцеговачки изворник, бр. 4-5 (1893), стр. 192-194.

Јеврем Станковић, *Храмовска слава и школска забава у Чечави, протопрезвитерат тешањски, на Малу Госпојину 8. септембра 1893*, Босанско-херцеговачки изворник, бр. 4-5 (1894), стр. 193-195.

Стојан Станковић, *Љетопис чечавске парохије*, Дух српске Усоре, бр. 1, Теслић 1995, стр. 58-65.

Миленко С. Филиповић, *Чечава*, Развитак, бр. 4 (1939), стр. 123-126.

Milenko S. Filipović, *Prilozi etnološkom poznavanju severoistočne Bosne*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, knjiga XVI, Odjeljenje društvenih nauka, knjiga 12, Sarajevo 1969.

Adem Handžić, *O kretanju stanovništva u regionu srednjeg toka Bosne (međuprostor: Maglaj-Doboj-Tešanj od druge polovine XV do kraja XVI stoljeća*, Migracije i Bosna i Hercegovina (Materijali sa naučnog skupa održanog u Sarajevu 26. i 27. oktobra 1989. godine), Sarajevo 1990, стр. 57-66.

Sima Ćirković, *Bosanska crkva u bosanskoj državi*, Prilozi za istoriju BiH I, Sarajevo 1987, стр. 191-254.

Hatidža Čar-Drnda, *Sidžil Tešanjskog kadiluka iz 1740-1746. kao istorijski izvor*, Naše starine, knj. XVI-XVII (1984), стр. 119-126.

IV Општа дјела

Перко Војиновић, *Врбаска бановина у политичком систему Краљевине Југославије*, Бања Лука 1997.

Вељко Ђурић Мишина, *Летопис Српске православне цркве 1946-1958; Време патријарха Гаврила (1946-1950) и патријарха Викентија (1950-1958)*, књ. 1, Книн-Београд 2000.

Олга Зиројевић, *Цркве и манастири на подручју Пећке Патријаршије до 1683. године*, Београд 1983.

Жељко Јандрић, *Осврт на историјски трактат о тзв. „Цркви босанској“ и богумилима*, Шипово 2012.

Саво Б. Јовић, *Утамничена Црква – страдање свештенства Српске православне цркве од 1945. до 1985. године*, Изабрана дела, књ. 5, Београд 2012

Томислав Краљачић, *Калајев режим у Босни и Херцеговини (1882-1903)*, Бања Лука-Српско Сарајево 2001.

Hamdija Kreševljaković, *Karpetanije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1954.

Горан Латиновић, *Српска православна црква у Босанској Крајини (1918-1941)*, Бања Лука 2006.

Боривоје Милошевић, *Православно свештенство у друштвеном развоју Босанске Крајине у другој половини XIX и почетком XX вијека*, Бања Лука 2012.

Божо Маџар, *Покрет Срба Босне и Херцеговине за вјерско-просвјетну самоуправу*, Сарајево 1982.

Божо Маџар, Митар Папић, *Политика и Српска православна црква у Босни и Херцеговини 1878-1945*, Бања Лука 2005.

Đorđe Mikić, *Austrougarska ratna politika u Bosni i Hercegovini 1914-1918*, Banja Luka 2011.

Митар Папић, *Историја српских школа у Босни и Херцеговини*, Сарајево 1978.

Ђорђе Пејановић, *Становништво Босне и Херцеговине*, Београд 1955.

Радмила Радић, Момчило Исић, *Српска Црква у Великом рату 1914-1918*, Београд-Гацко 2014.

Речник српскохрватскога књижевног језика, књига шеста (С-Ш), Матица Српска, Нови Сад 1976.

Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, uredili akademici Mirko Dejanović i Ljudevit Jonke, surađivao u predradnjama i priredio za tisak Valentin Putanec, knj. I (A-J), Zagreb 1971.

Макс Фасмер, *Этимологический словарь русского языка*, том IV (Т-ящур), Москва 1973, стр. 355.

Nedim Filipović, *Islamizacija u Bosni i Hercegovini*, Tešanj 2005.

Јован Цвијић, *Балканско полуострво и јужнословенске земље*, књ. 2, Београд 2000.

Hazim Šabanović, *Bosanski pašaluk, Postanak i upravna podjela*, Sarajevo 1959.

Љиљана Шево, *Православне цркве и манастири у Босни и Херцеговини до 1878. године*, Бања Лука 2002.

Ирена Шпадијер, Владан Тријић, Зоран Ракић, Зоран Ранковић, *Српске рукописне књиге у Чешкој*, Београд 2015.

V Интернет

<http://namjesnistvoteslicko.org/index.php/cesava> , приступљено 9. септембра 2015. г.

САДРЖАЈ

УВОДстр. 5.

ИЗВОРИ ИСТОРИОГРАФСКОГ САЗНАЊА – ВРИЈЕМЕ И ПРОСТОР ИСТОРИЈЕ

О изворима и литературистр. 7.

Историјска географијастр. 9.

СТАРИЈА ИСТОРИЈА ЧЕЧАВЕ (ОД ПРВИХ ПОМЕНА МЈЕСТА ДО ПОДИЗАЊА ХРАМА РОЂЕЊА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ 1861-1865. ГОДИНЕ)

Чечава у средњовјековној Усористр. 13.

Вријеме туркокрације (од XVI до средине XIX вијека)стр. 16.

О црквеном животу и друштвеним приликама прије изградње цркве у Чечави 1861. годинестр. 19.

ПОСЛИЈЕ ПОДИЗАЊА ХРАМА (ОД 1865. ГОДИНЕ ДО ДАНАС)

Изградња нове цркве у Чечави 1861-1865. годинестр. 23.

Парохија чечавска у вријеме аустро-угарске владавине 1878-1918. годинестр. 26.

Парохија чечавска 1918-1941. годинестр. 30.

Прогони Срба и злочини Независне државе Хрватске 1941-1945. годинестр. 34.

Парохија чечавска после 1945. године.....стр. 38.

ПОРТРЕТИ СВЕШТЕНИКА ИЗ ЧЕЧАВЕ

„Основатељ цркве“ Стојан Станковић „Шпицо“ (парох чечавски 1828-1884).....стр. 45.

Стеван Станковић (капелан и парох чечавски 1853-1890)стр. 46.

Јеврем Станковић (парох чечавски 1890-1916)стр. 47.

Свештеници у тешким данима ратног и поратног времена (1916-1920)стр. 49.

Јеромонах Василије Станковић (1920-1922)стр. 49.

Стојан Станковић „Млађи“ (1924-1960)стр. 51.

Свештеници од 1960. године до данасстр. 56.

ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ О ЧЕЧАВИстр. 65.

БИБЛИОГРАФИЈАстр. 82.

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

271.222(497.11)-774-9(497.6)

930.85(497.6 Чечава)

ПИЛИПОВИЋ, Радован, 1979-

Чечава „Мала Србија у Босни“ : (поводом 150-годишњице изградње и освећења храма Рођења Пресвете Богородице у Чечави) / Радован Пилиповић ; [фотографије Драган Продић]. - Београд : Архив Српске православне цркве ; Чечава : Српска православна црквена општина чечавска, 2015 (Београд : Барипринт). - 88 стр. : фотогр. ; 21 cm

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-89577-06-8 (Архив)

а) Српска православна црквена општина (Чечава) - Историја б) Чечава -
Културна историја

COBISS.SR-ID 217475084